TIMAEI LOCRI PHILOSOPHI PITHAGOREI DE *Mundi Anima, & Natura Libellus.*

A LVDOVICO Nogarola Com. in Latinum conuerſus.

Venetiis apud Hieronymum Scotum. MDLV.

TIMAEI LOCRI PHILOSOPHI PITHAGOREI DE

Mundi Anima, & Natura Libellus.

A LVDOVICO

Nogarola Com. in Latinum conuerſus.

Venetiis apud Hieronymum Scotum. M D L V.

MARCELLO CERVINO AMPLISS. *Sancte Crucis Cardinali.*

Lud. Nogarola Comes.

CVM multa ſint in literarum ſtudiis Antiſtes ornatiſs. quæ ego corrigi atq; emendari noſtris temporibus maxime uelim, tum ille potiſſimum philoſophandi mos, qui à doctis quidem uiris, ſed parum politis iampridem inſtitutus, mox a poſteriori bus retentus uſq; ad noſtram hanc ætatem perdurauit. Nam etiam ſi non pauci exiſtant in præſentia, qui ſe philoſophos profiteantur, eorum tamen magna pars ita à uera philoſophandi ratione prorſus aberrat, ut meo iuditio quiduis potius agere q̃ philoſophari uideantur. Indigna uero res, ac tot nunc præ-

claris hominum ingeniis, tantisq; ſtudiis nullo modo toleranda. Si quidem græcas literas in primis, quibus uniuerſa continetur philoſophia, penitus ignorant. Quo ſane fit, ut ad ueram & interiorem Platonis & Ariſtotelis intelligentiam peruenire non poſſint, niſi adhibeantur interpretes, quorũ tamen raros comperias, qui græcæ & latinæ linguæ peritiam cum ſapientia coniunxerint. Quapropter fallantur plerunq; in græcis uertendis neceſſe eſt, atq; adeo ſint difficiles, & obſcuri, ut lumen & doctorem magis q̃ illi ipſi qui expreſſi ſunt, deſiderent. Hinc tot inanes quæſtiones exiſtunt, Hinc tot excogitantur explanationes falſæ & commentitiæ, in quibus diſſoluendis & accommodãdis plus q̃ par eſt, temporis abſumitur. Deinde etiam cum latinas literas ſummis (ut aiunt) labris attigerint, ſic horride & inculte loquuntur & ſcribunt, ut iis qui eiſdem ſunt literis ſatis eruditi, riſum

frequenter moueant. Quod quidem fie-
ri non poteſt ſine quadam philoſophiæ
nota & ignominia, ac niſi diſcipulos &
auditores acciperent, ſui non diſſimiles,
id eſt, communium literarum & politio
ris humanitatis expertes; profecto eo-
rum ſcholæ & gymnaſia penitus frige-
ſcerent. Iam uero etſi aliqua de re inter
ſe diſputant, non niſi cum iracundia &
pertinatia id faciunt, contentionis q̃ ue-
ritatis magis ſtudioſi, ac maledictis ſe ſe
& contumeliis lacerant. Hoc autem q̃
alienum ſit à philoſophia morum magi
ſtra, ſatis omnibus perſpicuum eſt. Ve-
rum hæc iurgia & cõcertationes etiam ſi
ſæpius exardeſcant, nunquàm tamen
acrius, q̃ cum quid Diuus Thomas, &
quid Ioannes Scotus ſenſerint, aut quis
eorum ſit magis in philoſophia & Theo
logia probatus & nobilis, inter utriuſq;
ſectatores agitatur exquiriturq;. Quæ
quidem omnia quanuis moleſta & odio
ſa, leuius certe ferri poſſent, ſi iidem Pla-

tonis & Ariſtotelis cauſa, qui proculdu-
bio totius philoſophiæ ſunt duces &
principes, tanta contentione decerta-
rent. Sed hunc atq; illum ita uideo con-
temptos & neglectos, ut cum amborum
libri omnibus ſint dicendi ornamentis
inſignes & illuſtres, totum illum diſci-
plinarum orbem complectantur, mul-
tis iiſdemq; nouis, ſed philoſophiæ pro
priis abundent uocabulis, nullus tamen
eorum ſit, qui Platonis & Ariſtotelis elo
quentiam colat & admiretur, qui ita ar-
cana eorum ſenſa conetur explicare, ut
non ad Auerroem & reliquos interpre-
tes barbaros ſtatim confugiat, ac uerba
eorum ſic ponderet, ut ea ſint ne ab illis
facta & inuenta, an à maioribus accepta
poſſis dignoſcere. Quamobrem hoc
philoſophorum genus, qui magno in
honore nunc ſunt, ut ad uere philoſo-
phandum allicerem & inuitarem, nu-
per Timæi Locri pythagorei opuſcu-
lum de natura in latinum tranſtuli, ſpe-

raui.n.fore ſi hoc effeciſſem, ut fortaſſe quemadmodum hic libellus græce ſcriptus antea Platonem impulerat ad eandem ſuſcipiendam ſcribẽdi materiam, atq; ad ſuum nuncupandum Timæi nomine Dialogum, ita hic idem latine loquens iuuenes noſtros ad pertractandam antiquo more philoſophiã paulum excitaret. Cum & quid in naturæ ratione inueniſſent Pythagorei, & quid ab iis Plato & Ariſtoteles eſſent mutuati, facilius meo ſtudio poſſent perſpicere. Tu uero Antiſtes Ampliſs. qui ut omni ſcientiarum genere præditus es, ita rem literariam adiuuare nunquam intermittis, incumbe quæſo in hanc curam, ut latina philoſophia, quæ nunc inculta admodum, inornataq; eſt, in priſtinum decus & dignitatem reſtituatur. Qua quidem in re cum ego pro mea uirili iandiu laborem, abſte mihi opem ferri libenter uelim, quod ſane abunde effeceris ſi huic meæ in

duſtriæ, quæ nunc apparet in tuo no-
mine, ſi non ex animo, at ſaltem mo-
uendi cauſa aliorum ſtudia, quo ma-
ius aliquod præſtent, fauere non re-
cuſaueris.

DE TIMEO LOCRO ITA

ſcribit Simplicius in commentarijs ſuis in primum librum de phiſico auditu.

Ἰστέον μέντοι, ὅτι καὶ κατὰ ἀναλογίαν ἀπὸ τοῦ πυθαγορειοῦ Τιμαίου μετήγαγεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὥσπερ ὁ πλάτων, τῷ λογισμῷ νόθῳ ληπτόν. λέγει γὰρ οὕτω ὁ πυθαγορειὸς Τίμαιος ἐν τῷ οἰκείῳ συγγράμματι, τὰν δ' ὕλαν λογισμῷ νόθῳ τῷ μηδέπω κατ' εὐθυωρίαν νοεῖσθαι. ἀλλὰ κατὰ ἀναλογίαν.

Idem in tertium librum de cœlo & mundo.

Ὁ δὲ πολλάκις εἴωθα καὶ νῦν εἰπεῖν ἄριστον, ὅτι οὐ πραγματικὴ τις διαφωνία τῶν φιλοσόφων ἐστὶν, ἀλλὰ πρὸς τὸ φαινόμενον τοῦ λόγου τὸ δυνάμενον φαύλως νοεῖσθαι πολλάκις ἀπαντῶν ὁ Ἀριστοτέλης φειδόμενος τῶν ἐπιπολαίως νοούντων τὸν πλάτωνα ἀντιλέγειν φαίνεται πρὸς αὐτὸν, ὅπερ κἀνταῦθα ὡς οἶμαι περιφανές ἐστιν ἰδεῖν, ἐν οἷς τῷ πυθαγορείῳ Τιμαίῳ δοκοῦντα ὁ πλάτων συνέγραψεν.

Idem in eundem tertium.

Διὰ τί δὲ πρεσβυτάτη ἐστὶν ἡ γῆ τῶν ἐντὸς οὐρανοῦ ὁ μὲν πλάτων οὐ φησι τὸ αἴτιον, ὁ δὲ Τίμαιος αὐτὸς ἐν τῷ βιβλίῳ, ὅπερ ὁ πλάτων μετέλαβεν, οὕτως ἔγραψε περὶ τῆς γῆς. πρεσβυτάτη δ' ἐστὶ τῶν ἐντὸς οὐρανοῦ σωμάτων, οὐδέποτε γὰρ ὕδωρ γίνεται χωρὶς γῆς, οὐδέ τις ἀὴρ χωρὶς ὑγροῦ, τό τε πῦρ ἐρημωθὲν τοῦ ὑγροῦ καὶ τῆς ὕλης, ἣν ἔκαιεν, οὐκ ἂν διαμείνειαν, ὥστε ῥίζα πάντων καὶ βάσις τῶν ἄλλων ἡ γῆ.

Proclus quoq; Lyctius qui paulo ante Simplicij tempora floruit, Timæi Locri ita meminit in commentarijs in Timæum Platonis libro tertio.

τοῦτο γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ πυθαγόρειος Τίμαιος ἐν τῷ ἑαυτοῦ συγγράμματι τοῖς κατασκεύειν αὐτοῦ δυναμένοις ἐνδεικνύμενος, πρὶν φησιν οὐρανὸν λόγῳ γενέσθαι, ἤστην ἰδέα τε καὶ ὕλα καὶ θεὸς δημιουργός.

Idem quoq; eiuſdem commentationis libro primo cum multa de Timæo dixiſſet ita concluſit.

Εἰκότως δήπου καὶ ὁ τίμαιος τήν τε ψυχὴν ὑφίστας, διὰ τῶν μαθηματικῶν ὀνομάτων ἐνδείκνυται, τάς τε δυνάμεις αὐτῆς καὶ τοὺς λόγους καὶ τὰ στοιχεῖα. ἁπλάτων δὲ ἀπὸ τῶν σχημάτων τῶν γεωμετρικῶν τὰς ἰδιότητας αὐτῶν ἀφορίζεται, καὶ τούτων συμπάντων ἐν τῷ νοητῷ καὶ δημιουργικῷ νῷ τὰς αἰτίας ἀπολείπει προϋπαρχούσας ἀρχοειδῶς.

Ex Suida.

Τίμαιος λοκρὸς φιλόσοφος πυθαγόρειος, μαθηματικά, περὶ φύσεως, περὶ τοῦ πυθαγορείου βίου.

Theodoritus Libro ſecundo de principio ſic ſcribit in latinum ſermonem uerſus de. Timæo.

Fuiſſe autem ex antiquis nonnullos, qui Deum eſſe genitum negent audiet, qui uelit ex Timæo Locrenſi, ita enim inquit μία ἀρχὰ πάντων ἐστὶν ἀγένητος.

ΤΙΜΑΙ'Ω ΤΩ͂ ΛΟΚΡΩ͂ ΠΕΡΙ' ΨΥΧΗ͂Σ ΚΟ'ΣΜΩ ΚΑΙ' ΦΥ'ΣΙΟΣ.

ΤΙ'ΜΑΙΟΣ ὁ λοκρὸς τάδε ἔφα· δύο αἰτίας εἶμεν τῶν σύμπαντων, νόον μὲν τῶν κατὰ λόγον γιγνομένων, ἀνάγκαν δὲ τῶν βίᾳ κατὰ τὰς δυνάμιας τῶν σωμάτων. τουτέων δὲ τὸν μὲν τᾶς τ' ἀγαθῶ φύσιος εἶμεν, θεόν τε ὀνυμαίνεσθαι, ἀρχάν τε τῶν ἀρίστων. τὰ δ' ἑπόμενά τε καὶ συναίτια εἰς ἀνάγκαν ἀνάγεσθαι. τὰ δὲ ξύμπαντα ἰδέαν, ὕλαν, αἰσθητόν τε οἷον ἔκγονον τουτέων. καὶ τὸ μὲν εἶμεν ἀγέννατόν τε, καὶ ἀκίνατον καὶ μένον καὶ τᾶς ταυτῶ φύσιος νοατόν τε καὶ παράδειγμα τῶν γεννωμένων, ὁκόσα ἐν μεταβολᾷ ἐντί. τοιοῦτον γάρ τιν ἰδέαν λέγεσθαί τε καὶ νοεῖσθαι. τὰν δ' ὕλαν ἐκμαγεῖον καὶ ματέρα τιθανάν τε καὶ γενναστικὰν εἶμεν τᾶς τρίτας οὐσίας, δεξαμέναν γὰρ τὰ ὁμοιώματα εἰς ἑαυτὰν, καὶ οἷον ἀναξαμέναν ἀποτελεῖν πάντα τὰ γεννάματα. ταύταν δὲ τὰν ὕλαν ἀΐδιον μὲν ἔφα, οὐ μὰν ἀκίνατον, ἄμορφον δὲ καθ' ἑαυτὰν καὶ ἀσχημάτιστον, δεχομέναν δὲ πᾶσαν μορφάν, τὰν δὲ περὶ τὰ σώματα μεριστὰν εἶμεν καὶ τᾶς θατέρω φύσιος. ποταγορεύοντι δὲ τὰν ὕλαν τόπον καὶ χώραν. δύο ὦν αἵδε ἀρχαὶ ἐντί, ὧν τὸ μὲν εἶδος λόγον ἔχει ἄρρενός τε καὶ πατρός· ἁ δ' ὕλα θήλεός τε καὶ ματρός, τρίτα δὲ εἶμεν τὰ ἐκ τουτέων ἔκγονα. τρία δ' ὄντα, τρισὶ γνωρίζεσθαι, τὰν μὲν ἰδέαν νόῳ κατ' ἐπι-

στήμαν, τὰν δὲ ὕλαν λογισμῷ νόθῳ τῷ μήπω κατ' εὐθυωρίαν νοεῖσθαι, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν. τὰ δ' ἀπογεννάματα αἰσθήσει καὶ δόξᾳ.

Varia lectio.

Δύο ὦν αἰτίαι ἀρχαὶ ἐντὶ alibi δύο ὦν ἀρχαὶ ἐναντίαι.

Τὰν μὲν ἰδέαν νόῳ κατ' ἐπιστήμαν *ſcriptum eſt alibi* νόῳ καὶ ἐπιστήμῃ.

Timæus de anima mundi & natura.

Timæus Locrus dixit hæc, duas eſſe rerum omnium cauſas, mentem earum, quæ ratione efficiuntur. Neceſſitatem uero illarum, quæ ui gignuntur corporum facultatibus. Quarum quidem cauſarum illam ex boni natura exiſtere ac Deum appellari, optimarumq; rerum principium eſſe prodidit, At quæ comitantur & cauſas adiuuant, in neceſſitatem referri. Vniuerſa uero ideam ſiue ſpeciem, materiam, & tertium genus, quod ſenſum mouet, quaſi earum proles ſit. Atq; illam quidem ingenitam eſſe uoluit eandemq; & immobilem & permanentem, quæq; ſit eiuſdem naturæ, & ratione comprehendi poſſit, quæ ſit eorum exemplar quæ gignuntur, & in mutatione uerſantur. Quod.n. huius generis eſt, ideam dici, & intelligi. Materiam uero dixit effigiē, matrem, nutricem, & quæ tertiam generare naturam poſſit. Quippe quæ ſimilitudines in ſe ipſa recipiat, & quaſi ſubacta & præparata quæ gignuntur, omnia abſoluat ac perficiat. Verum hanc materiam quanuis æternam, non tamen motionis expertem, etiam ſi forma & figura uacantem, omnium certe formarum capacem,

& in corporibus diuiduam, alteriusq; naturæ eſſe protulit, quam ſane materiam locum & regionem uocant. Duo igitur hæc ſunt initia, quorum ſpeciem quidem matris & patris, materiam uero fœminæ & matris obtinere locum cenſuit. Tertium genus eſſe, quod ex illis cõcretum eſt. Atq; hæc cum tria ſint, tribus etiam cognoſci, ideam mente, quæ ſcientiæ habitu prædita ſit, materiam adulterina cogitatione, quæ non recta uia ſed proportione comparationeq; procedat, intelligi, quæ uero ex illis orta ſunt, ſenſu & opinatione comprehendi.

Οὐσίαν *Cicero modo naturam, modo materiam conuertit.*

Συναίτια *adiumenta cauſarum nõnulli nuncupant.*

Πρὶν ὦν οὐρανὸν γενέσθαι λόγῳ, ἤστην ἰδέα, καὶ ὕλα
καὶ ὁ θεὸς δημιουργὸς τῶ βελτίονος. ἐπεὶ δὲ τὸ πρεσβύτε-
ρον κάῤῥον ἐστὶ τῶ νεωτέρω καὶ τὸ τεταγμένον πρὸ τῶ
ἀτάκτω, ἀγαθὸς ὢν ὁ θεὸς ὁρῶν τὰν ὕλαν δεχομέναν
τὰν ἰδέαν καὶ ἀλλοιουμέναν παντοίως μὲν ἀτάκτως δ᾽ ἐ-
δεῖτο εἰς τάξιν αὐτὰν ἄγεν, καὶ ἐξ ἀορίστων μεταβολᾶν
εἰς ὡρισμέναν καταστᾶσαι, ἵν᾽ ὁμόλογοι ταὶ διακρίσιες
τῶν σωμάτων γίνοιντο, καὶ μὴ κατ᾽ αὐτόματον τροπὰς
δέχοιντο. ἐποίησεν ὦν τὸν κόσμον ἐξ ἁπάσας τᾶς ὕλας
ὅρον αὐτὸν κατασκευάξας τᾶς τῶν ὄντων φύσιος, διὰ τὸ
πάντα ἄλλα ἐν αὐτῷ περιέχεν, ἕνα μονογενῆ τέλειον
ἔμψυχόν τε καὶ λογικόν. Κρέσσονα γὰρ τάδε ἀψύχω καὶ
ἀλόγω ἐστίν. Καὶ σφαιροειδὲς σῶμα, τελειότερον γὰρ
τῶν ἄλλων σχημάτων ἦν τοῦτο. δηλούμενος ὦν ἄριστον
γέννημα ποιεῖν, τοῦτον ἐποίει θεὸν γεννατόν, οὐ ποκὰ
φθαρησόμενον ὑπ᾽ ἄλλω αἰτίω, ἔξω τῶ αὐτὸν συντε-

γμένω θεῷ, εἴ ποκα δήλοιτο αὐτὸν καταλύεν· ἀλλ' οὐ γὰρ τἀγαθῶ ἐστὶν ὁρμᾶν ἐπὶ φθορὰν γεννάματος καλλίστω· διαμενεῖ ἄρα τοιόσδε ὢν ἄφθαρτος καὶ ἀνώλεθρος καὶ μακάριος. κράτιστος δ' ἐστὶ γεννατῶν, ἐπεὶ ὑπὸ τῶ κρατίστω αἰτίω ἐγένετο ἀφορῶντος οὐκ ἐς χειρόκματα παραδείγματα, ἀλλ' ἐς τὰν ἰδέαν καὶ ἐς τὰν νοατὰν ὠσίαν, ποθ' ἅν περ ὁ γενόμενον ἀπακριβωθὲν κάλλιστόν τε καὶ ἀπαρεγχείρητον γίγνεται. τέλειος δὲ ἀεὶ κατὰ τὰ αἰσθητά ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ παράδειγμα τῆνο αὐτῶ περιέχον πάντα τὰ νοατὰ ζῶα ἐν αὐτῷ, οὐδὲν ἐκτὸς ἀπέλιπεν ἄλλο, ὅρος ὢν νοατῶν παντελής, ὡς ὅδε κόσμος αἰσθητῶν. στερεὸς δὲ ὢν ἁπτός τε καὶ ὁρατὸς γᾶς μεμοίρακται πυρός τε καὶ τῶν μεταξὺ ἀέρος καὶ ὕδατος. ἐκ παντελέων γὰρ συνέστακε σωμάτων, τὰ περὶ ὅλα ἐν αὐτῷ ἐντί, ὡς μήποκα μέρος ἀπολειφθῆμεν ἐκτὸς αὐτῶ, ἵνα ᾖ αὐταρκέστατον τὸ τῶ παντὸς σῶμα ἀκήρατον τῶν ἐκτὸς κηρῶν, οὐ γὰρ ἦν δίχα τουτέων ἄλλα καὶ τῶν ἐκτός. τὰ γὰρ κατ' ἂν ἀεὶ σταν ἀναλογίαν συντεθέντα ἐν ἰσοδυναμίᾳ, οὔτε κρατεῖ ἀλλάλων ἐκ μέρεος, οὔτε κρατεῖται, ὡς τὰ μὲν αὔξαν, τὰ δὲ φθίσιν λαμβάνεν. μένει δὲ ἐν συναρμογᾷ ἀδιαλύτῳ κατὰ λόγον ἄριστον. τριῶν γὰρ ὡντινωνοῦν ὅρων ἐόντων καὶ τὰ διαστάματα κατ' ὃν αὐτῶν ἐστάθη λόγοι ποτ' ἄλλαλα, ὅτι δὴ ὁ μέσον ἔσται ὃ δίκαιος ὁρίμεθα ποτὶ ὃ πρῶτον ὃ τι περ ὁ τρίτον ποτὶ αὐτό, καὶ πάλιν καὶ παραλλὰξ κατ' ἐφαρμοσιν ἐπὶ τὴν καὶ τάξιος· ταῦτα δ' ἀριθμήμεναι μὴ κατ' ἰσοκρατείας, ἀμάχανον παντί. εὖ δ' ἔχει καὶ κατὰ σχῆμα καὶ κατὰ τὰν κίνησιν· καθ' ὃ μὲν σφαῖρα ὄν, ὡς ὅμοιον αὐτὸ αὐτῷ, πάντα εἶμεν καὶ πάντα τ' ἄλλα ὁμογενέα σχήματα χωρεῖν δύνα-

θαι. καθὰν δὲ ἐγκύκλιον μεταβολὰν ἀποδιδὸν διαιῶνος. μόνα δὲ ἁ σφαῖρα ἐδύνατο καὶ ἀρεμέουσα καὶ κινουμένα ἐν τᾷ αὐτᾷ συναρμόσδεν χώρᾳ, ὡς μήποκα ἀπολιπεῖν, μήτε λαμβάνεν ἄλλον τόπον, τῷ ἐκ μέσου ἴσον εἶμεν πάντα. λειότατον δ᾽ ὂν ποτ᾽ ἀκρίβειαν κατ᾽ ἂν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν οὐ ποτιδέεται θνατῶν ὀργάνων, ἃ διὰ τὰς χρείας τοῖς ἄλλοις ζώοις ποτέρτηταί τε καὶ διάκτι.

Multiplex lectio.

Ἐδεῖτο εἰς τάξιν αὐτὰν ἄγεν alibi αὐτὰς

Κατ᾽ ἐφθάρμοσιν in alio codice κατ᾽ ἐφάρμοσιν.

Quapropter anteaquã cœlum ratione efficeretur, idea, materia, et melioris naturæ opifex erat Deus. *Quoniã uero quod uetuſtius eſt, iuniore, et ordinatũ inordinato melius eſt,* Deus *qui probus eſt, materiã intuẽs ideam ſuſcipere, multisq; modis & ſine ullo ordine alterari, eam deſiderauit in ordinem adducere, atq; ex infinitis motionibus in definitam conſtituere, ut aptæ & conuenientes eſſent corporũ ſecretiones, ac ne iila fortuito & temere mutationes reciperet.* Ex *uniuerſa igitur materia hunc quem cernimus, mundum fabricatus eſt, quẽ etiam rerum naturæ terminum conſtituit, & cum in eo reliqua omnia concluduntur, eundem ſingularem, unigenam, perfectum, animatum & rationis compotem procreauit.* Nam *quæ huius generis ſunt, rebus inanimatis & rationis expertibus longe præſtant.* Hoc *iiem corpus globoſa forma figurauit, quandoquidem hæc figura omnibus alijs abſolutior eſt atq; perfectior.* Quapro

pter cum opus optimum moliri ſtatuiſſet, hunc effecit Deum, genitum quidem, ſed quod alterius cauſæ ui interire non poßet, niſi eiuſdem Dei, a quo conſtructum eſſet, ſi quando id uellet diſſoluere & dißipare. At probus impelli non poteſt, ut pulcherrimũ opus interimat. Talis itaq; mundus cum ſit, ita permanet, ut nunquam interiturus, nulli fraudi obnoxius ſit, & beatus & ualentisſimus omnium, quæ genita ſunt. Quippe qui a ualentißima cauſa ortum habuerit, quæ non exẽplari manu facta, ſed ſpeciem & naturam quæ intelligentia continetur, intuens id opus effecit, quod eſſet abſolutisſimũ, atq; pulcherrimum; cuiq; non poſſet præterea manus adhiberi. Verum mundus perfectus eſt ut eorum poſtulat ratio, quæ ſenſum mouent. Siquidem illud etiam eſt exemplar, quod ea omnia quæ animo comprehendũtur, in ſe animalia cõtineat, nihilq; extra ſe aliud relinquat. Cum eo modo perfectus ſit terminus rerum quæ animo cernuntur, quo hoc mundus earum, quæ ſub ſenſum cadunt. Præterea cum ſit ſolidus ac cerni tangiq; poßit, profecto terræ & ignis, aeris item & aquæ quæ quidẽ media interiecta ſunt elementa, particeps eſt, atq; ex omnibus perfectis & abſolutis quæ in eo ſunt, conſtat corporibus, ut nulla eius pars excedat extra, ne uniuerſitatis corpus ſe ipſo admodum contentum ulli externo fato ſubijceretur. Neq; n. his remotis quidquam etiam aliud eſſet ex ijs quæ interiora ſunt. Nam quæ optima proportione ſunt inſtituta, & parem habent poteſtatem, ea nec uiciſſim ſuperant, nec ſuperantur, ut modo creſcant,

modo

modo decreſcant, ſed potius in coagmentatione indiſſolubili optima ratione permanent. Nā quorūcunq; trium terminorum cum interualla inter ſe optima ratione ſtatuuntur, medium recte definimus, ut id ita primo, ſicut tertium eidem reſpondeat, quamuis rurſum & uiciſſim locorum & ordinis commutatione idem eueniat. Verū fieri omnino non poteſt, ut non paribus examinatis uiribus iſthæc enumerentur. tametſi præclare ſe habeat, ſi idē figura & motione efficiatur. Nam in eo quod Mūdus eſt globoſus, ipſe omni ex parte ſui ſimilis exiſtit, atque omnes alias eiuſdem generis figuras ſuo cōplexu poteſt continere. Et cū in orbem feratur, motū ſuum planè æternum conficit. Sola aūt ſphæra ſiue quieſcat, ſiue moueatur, eodem in loco poteſt coaptari, ut nec ſitum deſerat, nec alium locum occupet, cum omnia paribus radijs a medio diſtent. Huius quoq; ſumma atq; externa pars apprime leuiſſima eſt. Quo fit, ut nulla mortalia requirat inſtrumenta, quæ ob eorum uſum cæteris animalibus appenſa affixaq; ſunt:

Scholium.

Ἵν' ᾖ αὐταρκέστατον τὸ τῶ παντὸς σῶμα ἀκήρατον τῆς ἐκτὸς κηρῶν. poſſem & hoc modo interpretari, ne uniuerſitatis corpus ſe ipſo contentum ab ullo externo fato corrumperetur. Nam ita illa Platonis uerba in Timæo poſita tranſtulit Cicero. ἀκήρατα δ' οὐκέτι κατὰ ταῦτα ὡσαύτως, ἀλλὰ δεύτερα καὶ τρίτα, niſi quod nō ita incorruptas, ut ea quæ ſemper ſunt, ſed a Dijs ſumebat ſecundas atq; tertias. Τὰν δὲ τῶ κόσμω ψυχὰν μεσό

θεν ἐξάψας ἐπάγαγεν ἔξω περικαλύψας αὐτὸν ὅλον αὐτᾷ, κρᾶμα αὐτὰν κερασσάμενος, ἔκ τε τᾶς ἀμερίστω μορφᾶς καὶ τᾶς μεριστᾶς οὐσίας, ὡς ἓν κρᾶμα ἐκ δύο τουτέων εἶμεν, ᾧ ποτέμιξεν δύο δυνάμεις ἀρχὰς κινασίων, τᾶς τε ταὐτῶ, καὶ τᾶς τῶ ἑτέρω, ἃ καὶ δύσμικτος ἐοῖσα, οὐκ ἐκ τῶ ῥάστω συνεκίρνατο. λόγοι δ' οἵδε πάντες ἐντὶ κατ' ἀριθμὼς ἁρμονικὼς συγκεκραμένοι, ὡς λόγως κατὰ μοῖραν διαιρήκει ποτὶ ἐπιστήμαν, ὡς μὴ ἀγνοεῖν ἐξ ὧν ἁ ψυχὰ καὶ δι' ὧν συνέστακεν. ἂν δ' οὐχ ὑστέραν τᾶς σωματικᾶς οὐσίας συνετάξατο ὁ θεὸς, ὥσπερ λέγομες ἄμμες, πρεσβύτερον γὰρ τὸ τιμιώτερον καὶ δυνάμει καὶ χρόνῳ, ἀλλὰ πρεσβυτέραν ἐποίει. μίαν ἀφαιρέων τὰν πρώταν μονάδων ἐξ αὐτᾶν τετόρων, τὸ ὀκτὼ δεκάκις καὶ τρισὶν ἑκατοντάσι, ταύτας δὲ τάν τε διπλασίαν καὶ τριπλασίαν ῥᾷον συλλογίξασθαι ἐστὶ μεμνῶ τῶ πράτω. δεῖ δ' εἶμεν τὼς πάντας σὺν τοῖς πληρώμασι καὶ τοῖς ἐπογδόοις ὅρους ς, καὶ λ, τὸν δὲ σύμπαντα ἀριθμὸν γίνεσθαι μυριάδας, ια. καὶ τῶ τετόρων χιλιάδων ἑξακοσίων ϟε. ταὶ δὲ διαιρέσεις αὗται ἐντὶ μυριάδες ια δχϟε.

α β γ δ ε ς ζ

λεῖμμα λεῖμμα

α τπδ υλβ υπς φιβ φυς χμη ψκθ

διπλά η θ ια

σισσ τῶ α

β ψξη ωξδ ϡοβ ,ακδ

ιβ ιγ ιδ λεῖμμα

γ ,αρνβ ,ασϟς ,αυνη ἀποτομή

διέσιος ζ βρπζ λεῖμμα

ιε ις ιζ λεῖμμα ιη ιθ κ. κα λεῖμμα
δ͵δ. ͵αφλϛ. ͵αψκη ͵αϡμδ {βμη} ϐτδ {ϐφμϐ. ϐϡιϛ.
κβ ἀποτομὴ
εη ͵γοϐ διεσιο {ϛφξα} λεῖμμα
κγ κδ κε, λεῖμμα. κϛ. κζ
ϛθ {͵γυνϛ} {͵γωπη} {͵δτοδ} {͵δχη} {͵ερπδ}
κη λεῖμμα κθ λ.
{͵εωλϐ} {͵ϛρμδ} {͵ϛϡιβ}
λα λβ λεῖμμα λγ
{͵ζψοϛ} {ηψμη} {θσιϛ}
λδ
͵ζκζ ͵ατξη

Varia lectio.

Δεῖδ' εἰ μὲν alibi ſcriptum eſt ταῦτα δὲ δεῖ εἰμεν.

Mundi uero animam cum è medio excitaſſet adduxit, eaq́; hunc uniuerſum circundedit & ueſtiuit extrinſecus, quam ex indiuidua forma & diuidua natura tẽperauerat, ut una ex ijs duabus eſſet admiſtio, qua quidem duas facultates, quæ ſunt motionis initia, alteram eiuſdem naturæ, alteram alterius cõiunxit, quæ cum ægre poſſet admiſceri, non facile permiſcebatur. Atq; ſanè rationes omnes muſicis numeris contemperata erant, quas decore & ſcienter diuiſit, ne ex quibus nam conſtet anima, & quorum ui facta ſit, ignoraretur, quam Deus nõ natura corporea poſteriorem ſtatuit, ut nos dicimus (ſiquidem quod præſtabilius eſt, id uirtute antecit & tempo

re) ſed uetuſtiorem effecit. Vnum ex quatuor primum detraxit, quod octo decenis, & tercentenis appoſuit. Has autem proportiones primo poſito & conceſſo tum duplam tum triplã eſſe ratiocinari non eſt difficile, quãuis oporteat ut omnes termini una cum ſuis complementis & ſeſquioctauis trigintaſex exiſtant & uniuerſus numerus centum & quatuor millia, ſexcenta & nonaginta quinq; eſſe cenſeatur.

Partitiones autem hæ ſunt myriades 10. millia. 4. centena ſex, Dena nouen. 104695.

1 2 3 4 5 6 7
324 432 486 512 556 658 72[illegible]
Dup. unius.
8 9 10 *ſemitonium* 11
768 864 952 1024
15 16 17 18 19 20 21
1536. 1728. 1934. 2034. 2048. 2554, 2916
32
3702
33 24 25 26 27 28 29 30
31 32 33
7773 8748 9216
34
1368

In codice antiquo Cardinalis Beſſarionis, qui in D. Marci Bibliotheca Venetijs aſſeruatur, ſupradicti numeri ad hunc modum diſpoſiti ſunt.

{τπδ} {υλβ} {υπϛ} λεῖμμα ἡμιόλιος
{μη} {νδ} φιβ φοϛ
384 432 486 κϛ ξδ
48 54 *ſemitonium ſeſquialter*
512 576
26 64

{χμη}
{οβ}
648
72

{͵ακδ} γ {͵αρνδ} {͵ασϟϛ} {͵αυνη} δ {͵αφλϛ}
{νβ} {ρκη} {ρμδ} {ρξβ} {ον}
1024 1154 1296 1458 1536
52 128 144 162 78

{͵αψκη} {͵αϡμδ}
{ρϟϛ} {σιϛ}
1728 1944
192 216

{͵βμη} {͵βρπζ} {͵βτδ} {͵βφϟϛ} {͵βϡιϛ}
{ρδ} {ρλθ} {ριζ} {σπη} {τκδ}
2048 2187 2304 2592 2916
104 139 117 288 324

η {͵γοβ} θ {͵γυνϡ} {͵γωπη }
{ρνϡ} {τπδ} {τετράκις πβ} υλϛ
3072 3456 3888 432
156 384 *quater* 82

{δτοδ} {δχη} σλδ
{υπϛ} {φλδ}
4374 4608 234
486 534

{εϱπδ} {εωλβ}
{φοϛ} {χμη}
5184 5832
576 648

{ϛρμδ} {ϛφξα} {ϛϡιβ}
{τιβ} {υιζ} {τνα}
6144 6561 6912
312 417 351

{ζψοϛ}
{ωξδ}
7776
864

{ηψμη}
{ϡοβ}
8748

{θσιϛ} {κζ}
{υξη} 027
9216 {απξη}
468 {αρνβ}
1368
1152

τὰ μὲν ὦν τῷ ὅλῳ, ταύτᾳ πᾷ διεῖλε,

Θεὸν δὲ τὸν μὲν αἰώνιον, νόοσ ὁρῆ μόνοσ, τῶν ἀπάντων ἀρχαγὸν καὶ γενέτορα τουτέων· τὸν δὲ γενατὸν, ὄψει ὁρέομεσ, κόσμον τε τόνδε, καὶ τὰ μέρεα αὐτῶ, ὁκόσα οὐράνια ἐντὶ, τάπερ αἰθέρια ὄντα διαιρέεται δίχα, ὧν τὰ μὲν τᾶσ ταυτῶ φύσιοσ εἶμεν, τὰ δὲ τῶ ἑτέρω, ἃ τὰ μὲν ἔξωθεν ἄγει πάντα ἐν αὐτοῖσ τὰ ἐντὸσ, ἀπ' ἀνατολᾶσ ἐπὶ δύσιν τὰν καθάπαν κίνασιν; τὰ δὲ τᾶσ τῶ ἑτέρω ἐντὸσ ἀπ' ἑσπέρασ τὰ ποθ' ἕω μὲν ἐπαναφερόμενά τε καὶ καθ' αὑτὰ κινεόμενα, συμπεριδινέεται δὲ κατὰ συμβεβηκὸσ τᾷ ταυτῶ φορᾷ κράτοσ ἔχουσα ἐν κόσμῳ καὶ ἐρράν. ἃ δὲ τῷ ἑτέρῳ φορᾷ, μεμερισμένα καθ' ἁρμονικῶσ λόγωσ, ἐσ ἑπτὰ κύκλωσ συντέτακται, ἁμὲν ὧν σελάνα ποτιγειοτάτα ἔασα, ἔμμηνον τὰν περίοδον ἀποδίδωτι. ὁ δ' ἅλιοσ μετὰ ταύταν ἐνιαυσιαίῳ χρόνῳ, τὸν αὐτῶ κύκλον ἐκπλεῖ. δύο δ' ἰσόδρομοι ἀελίῳ ἐντὶ, Ἑρμᾶ τε καὶ Ἥρασ, τὸν ἀφροδίτασ καὶ φωσφόρον, τοὶ πολλοὶ καλέοντι. νομὴσ γὰρ καὶ πᾶσ ὅμιλοσ οὐ σοφὸσ τᾶσ περὶ τὼ ἱερῶ ἀστρονομίαν ἐντί; οὐδ' ἐπιστάμων ἀνατολῶν τᾶν ἑσπερίων καὶ ἑώων. ὁ γὰρ αὐτὸσ, πόκα μὲν ἕσπεροσ γίνεται ἑπόμενοσ τῷ ἀλίῳ τοσοῦτον, ὁκόσον μὴ ὑπὸ τᾶσ αὐγᾶσ αὐτῶ ἀφανιθῆμεν, πόκα δὲ ἑῷοσ, αἴκα προσαγίνηται τῷ ἀλίῳ, καὶ προανατέλλει πρὸ ὄρθρον, φωσφόροσ ὤν. πολλάκισ μὲν γίνεται ὁ τᾶσ ἀφροδίτασ, διὰ τὸ ὁμοδρομεῖν ἀλίῳ. οὐκ ἀεὶ δὲ ἀλλὰ πολλοὶ μὲν τῶν ἀπλανέων, πολλοὶ δὲ τῶν πλαζομένων πᾶσ δὲ ἐν μεγέθει ἀστὴρ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα πρὸ ἀλίου προγινόμενοσ, ἁμέραν ἀγγελεῖ. τοὶ δ' ἄλλοι τρεῖσ, Ἄρεόσ τε καὶ Διὸσ καὶ

χρόνου, ἔχοντι ἴδια τάχεα, καὶ ἐνιαυτὼς ἀνίσως. ἐκτελέοντι δὲ τὸν δρόμον, περὶ καταλάμψιας ποιεύμενοι φάσιάς τε καὶ κρύψιας καὶ ἐκλείψιας, γεννώντες ἀτρεκέας τε ἀνατολὰς καὶ δύσιας. Ἔτι δὲ φάσιας φανερὰς ἑώας ἢ ἑσπερίως ἐκτελέοντι ποτὶ τὸν ἅλιον, ὃς ἁμέραν ἀποδίδωτι τὸν ἀπ' ἀνατολᾶς ἐπὶ δύσιν αὐτῶ δρόμον, νύκτα δὲ τὰν ἀπὸ δύσιος ἐπ' ἀνατολὰν κίνασιν κατ' ἄλλο ποιέεται, ἀγόμενος ὑπὸ τᾶς ταὐτῶ φορᾶς. ἐνιαυτὸν δὲ κατὰ τὰν αὐτῶ καθ' ἑαυτὸν κίνασιν. ἐκ δὲ τουτέων τῶν κινασίων, δύο ἐουσᾶν τὰν ἕλικα ἐκτυλίσσει, ποθέρπων μὲν κατὰ μίαν μοῖραν ἐν ἁμερησίῳ, περιδινευόμενος δὲ ὑπὸ τῆς τῶν ἀπλανέων σφαίρας καθ' ἑκάσταν περίοδον ὄρφνας καὶ ἁμέρας. χρόνω δὲ τὰ μέρεα τάσδε τὰς περιόδως λέγοντι, ἃς ἐκόσμησεν ὁ θεὸς σὺν κόσμῳ, οὐ γὰρ πρὸ κόσμω ἄστρα, διόπερ οὐδ' ἐνιαυτὸς, οὐδ' ὡρᾶν περίοδοι, αἷς μετρέεται ὁ γεννατὸς κόσμος οὗτος. εἰκὼν δέ ἐστι τῷ ἀγεννάτῳ χρόνῳ, ὃν αἰῶνα ποταγορεύομες. ὡς γὰρ ποτ' ἀΐδιον παράδειγμα τὸν ἰδανικὸν κόσμον, ὅδε ὠρανὸς ἐγεννάθη, οὕτως ὡς πρὸς παράδειγμα τὸν αἰῶνα, ὁ δὲ χρόνος σὺν κόσμῳ ἐδαμιουργήθη.

Varia lectio.

Τὰ μὲν τῷ ὅλῳ ψυχὰν *legitur alibi*, τὰν μὲν ὧν καὶ τὰν.

Τὸν δὲ γεννατὸν ὄψει *in ueteri exemplari manuſcripto* τῶν δὲ γεννάτων ἕκαστον ὄψει ὁρέομες.

Ὅσον μὴ ὑπὸ τᾶς αὐγᾶς αὐτῶ ἀφανισθῆμεν *aliter* ἀφανισθῆεν.

Γᾶς δ' ἐν μεγέθει ἀστὴρ *ſuper his uerbis in uetuſto co-*

dice hæc reperitur gloſſa. ἀξιόλογον μέγεθος ἔχων.

Ορφνας *hæc dictio alibi accentum habet circunfle-xum in ultima & cum eo ſcribitur* ὀρφνᾶς.

Ἀμβροσίῳ χρόνῳ *legendum arbitror* ἐναυσιαίῳ χρό-νῳ, *qua particula etiam paulo ſupra uſus eſt.*

Ταῖς τε ἐν αὐτοῖς τὰ εἴδος *adde rem dictionem copu-latiuam* καὶ *inter* ἐν αὐτοῖς & τε εἴδος, *ut illud ad ſtel-las quæ in ſphæra inerrante fixæ ſunt, hoc ad orbes pla-netarum inferiores referatur.*

Ἰδανικὸν κόσμον *alibi ſcribitur* ἰνδανικὸν, *in alio Li-bro* εἰδανικὸν, *ſed uerior lectio* ἰδανικὸν τουτέστι τὸν ἐν πρεπῆ, ἐνειδῆ. ἰδανὸν γάρ ἐστι εὐπρεπὴς καὶ ἐνειδής, *ut quædam in margine exponit gloſſa.*

Atq; hæ quidem rationes uniuerſitatis animam mo-do quodam diuidunt. Verum Deum æternum ſola con-templatur mens, horum omnium genitorem & princi-pem. Quodcunq; uero genitum eſt, & Mundum ipſum ac cœleſtes eius partes quæ quidem ætheriæ ſunt & bi-fariam diuiduæ, oculorum intuemur aſpectu, ut earum nonnullæ eiuſdem ſint naturæ, aliæ uero alterius, qua-rum quæ externæ ſunt, reliquas omnes, tam in ſe ipſis contentas q̃ interiores agunt, & ab ortu in occaſum uni-uerſo motu conuertunt ac contorquent. Interiores aut ẽ quæ alterius ſunt naturæ, retro contrario motu ab oc-caſu commeant, atq; ad ortum ſua & propria ui reuer-tuntur, quanuis eædem fortuita conuerſione rapiantur, quæ in mũdo ualentior eſt. Quæ uero alieno cietur mo-tu, muſicis diſtinctæ rationibus in ſeptem orbes diſpoſi-

tæ deſcriptæq; ſunt. Ac *luna quidem humilitate ſuâ ter ram penè contingens menſtruam conuerſionē peragit.* Sol *qui ſupra ipſam proximus eſt, annui temporis ſpa= tio ſuum luſtrat orbem.* Mercurij *deinde ac* Iunonis *ſtel læ, quam quidem tum* Venerem, *tum* Luciferum *pleriq; nuncupant, curſum habent ſolis celeritati parem.* Si *quidem paſtores & reliqua turba ſacræ* Aſtrologiæ *rudes ignariq; ſunt, nec ueſpertinos ſyderum, nec matu= tinos ortus omnino intelligunt. eadem.n. ſtella interdū ueſpertina eſt, quandiu ſolem ſubſequitur, & eius ſplen dore non obſcuratur, quandoq; matutina, cum antegre= ditur ſolem, & ſummo mane prius exoritur.* Veneris *igitur ſtella plerunq; efficitur* Lucifer, *propterea quod eundem curſum currit cum* Sole, *tametſi non ſemper, ue rum & complures aliæ tam inerrantes q̄ uagæ pariter feruntur.* Omne *autem magnum ſydus quod ſupra fi= nientem orbem ſolem antecedit, diem prænuntiat.* Re= *liqua uero tria* Martis, Iouis *&* Saturni *proprias tenēt celeritates, & annos habent inæquales. Sed dum ſuum peragunt curſum, modo ſe aperiunt, modo deliteſcunt, & defectionem pati cernuntur, uereq; & oriuntur & occidunt. Iam uero tum matutinis temporibus, tum ue= ſpertinis ſeſe perſpicue oſtendunt,* Solem *antecedentes & ſubſequentes, qui ſanè ab ortu ad occaſum currens diem efficit, noctem uero cum retro uiciſſim ab occaſu in ortum eadem conuerſione, alia tamen uia reducitur. annum per ſe ſuo ipſius motu complet.* Ex *ijs motioni= bus quæ duæ ſunt, uertigine uoluitur, nam per partem*

quidem unam annui temporis perreptat ſpatio, ſed ab inerrantium orbe ſingulis diei & noctis conuerſionibus contorquetur. Hos autem circuitus temporis eſſe partes aſſerunt, quos una cum mundo diſpoſuit & aptauit Deus. *Non. n. anteaquam mundus eſſet, erant aſtra. Quare nec annus erat, nec horarum ambitus, quibus hic* Mundus *generatus ortu menſuratur. Verum hoc tempus noſtrum ingeniti temporis, quod æuū uocamus, ſimulachrum eſt. nam ut imitatione exemplaris æterni, qui pulcherrimus eſt muudus, genitum eſt hoc cœlum, ſic hoc ipſum tempus ad exēplar æternitatis eſt effectū.*

Γᾶ δ' ἐν μέσῳ, ἱδρυμένα ἑστία θεῶν, ὅρος τε ὄρφνας καὶ ἀμέρας γίνεται, δυσιάς τε καὶ ἀνατολὰς γεννῶσα κατ' ἀποτομὰς τῶν ὁριζόντων, ὡς τᾷ ὄψει καὶ τᾷ ἀποτομᾷ τᾶς γᾶς περιγραφόμενα. πρεσβύστα δ' ἐντὶ τῶν ἐντὸς ὠρανῶ σωμάτων. οὐδέποκα ὕδωρ ἐγεννάθη δίχα γᾶς, οὐδὲ μὰν οὐδ' ἀήρ, χωρὶς ὑγρῶ, πῦρ τε ἔρημον ὑγρῶ καὶ ὕλας ἃς ἐξάπτοι, οὐκ ἂν διαμένοι. ὥστε ῥίζα πάντων καὶ βάσις ἁ γᾶ ἐρήρεισται ὑπὸ τᾶς αὐτᾶς ῥοπᾶς, ἀρχαὶ μὲν ὦν τῶν γεννωμένων, ὡς μὲν ὑποκείμενον ἁ ὕλα, ὡς δὲ λόγος μορφᾶς τὸ εἶδος, ἀπογεννάματα δὲ τουτέων ἐστὶ τὰ σώματα, γᾶ τε καὶ ὕδωρ, ἀήρ τε καὶ πῦρ, ὧν ἁ γένεσις τοιαῦτα.

Varia lectio.

ὡς τᾷ ὄψει καὶ τᾷ ἀποτομᾷ τᾶς γᾶς περιγραφόμενα, nonnulli περιγραφομένας legunt & ad ortus ac obitus referunt; alij ad orbes finientes; cum ita ſcriptū ſit venetiis in quodam D. Antonij codice ὡς τᾷ ὄψει καὶ

τὰ ἀϱιθμὰ τᾶσ γᾶσ πεϱιγϱαφόμεθα, ubi ſup particu la ὡσ appoſita eſt gloſſa exponẽs οἷοσ Ζῶνασ ὁϱίζοντασ.

Οὐδέ ποκα ὕδωϱ ἐγέννηθη legendum eſt οὐ δέ ποκα γὰϱ nam ita hunc locum adducit Simplicius, in Libro tertio de cœlo & mundo.

Terra autem fixa in media mundi ſede focus eſt & domicilium deorum, meta diei & noctis, quæ ut finientes abſcindit orbes, ſic ortus atq; obitus efficit, quos quidem & noſtro aſpectu et terræ abſciſſione deſcribimus. Antiquiſſima item eorum corporum, quæ intra cœlum continentur. Nam ſine terra nunquã genita eſſet aqua, nec aer, ſi deſit humor. ignis quoq; ſi humore & materia quam incendat, ac depaſcat, uacuus ſit, permanere nullo modo poteſt: quapropter terra ipſa radix aliorũ omnium & baſis ad eadem momenta ſtabilita firmataq; eſt. Atq; eorum quidem quæ gignuntur, initia, materia tanquam ea quæ ſubijcitur ſubſterniturq;, ſpecies uero ut formæ ratio eſſe cenſetur. Quæ autem ex illis oriuntur principijs, ſunt corpora terra & aqua, aer & ignis quorum quidem ortus hoc ſeſe habet modo.

Scholium.

Ἑστία θεῶν ἡ γῆ, hæc uerba a Timæo accepit Plato, ita ſcribens. xij. de legibus uolumine, γῆ μὲν οὖν ἑστία τῆσ οἰκήσεωσ ἱεϱὰ πᾶσι πάντων θεῶν, quæ latina fecit Cicero Libro ſecundo de legibus. Terra inquit igitur ut focus & domicilium ſacrum omnium Deorum.

Ἅπαν σῶμα ἐξ ἐπιπέδων ἐστί. τοῦτο δὲ ἐκ τϱιγώνων, ὧν τὸ μὲν ὀϱθογώνιον ἰσοσκελὲσ, ἡμιτϱίγωνον, τὸ δ᾽ ἀνισο

πλευρὸν, ἔχον τὰν μείζονα δυνάμει τριπλασίαν τᾶς ἐλάσσονος. ἁ δ' ἐλαχίστα ἐν αὐτῷ γωνία, τρίτον ὀρθᾶς ἐστί, διπλασία δὲ ταύτας ἁ μέσα. δύο γὰρ τρίτον ἁδ' ἐστίν. ἁ δὲ μεγίστα ὀρθὰ, ἁμιόλιος μὲν τᾶς μέσας ἔασα, τριπλασία δὲ τᾶς ἐλαχίστας. τοῦτο δ' ὦν τὸ τρίγωνον, ἁμιτρίγωνόν ἐστιν, ἰσοπλεύρω τριγώνω δίχα τετμημένῳ καθέτῳ ἀπὸ τᾶς κορυφᾶς ἐς τὰν βάσιν ἐς ἴσα μέρεα. δύο ὀρθογώνια μὲν ὦν ἐντὶ ἑκατέρω, ἀλλ' ἐν ᾧ μὲν ταὶ δύο πλευραὶ, ταὶ περὶ τὰν ὀρθὰν μόναι ἴσαι. ἐν ᾧ δὲ ταὶ τρεῖς πᾶσαι ἄνισοι, σκολιὸν δὲ τοῦτο μὲν καλείσθω. κεῖνο δὲ ἁμιτετράγωνον, ἀρχὰ συστάσιος γᾶς. τὸ γὰρ τετράγωνον ἐκ τούτω, ἐκ τεττάρων ἁμιτετραγώνων συντιθέμενον. ἐκ δὲ τῶ τετραγώνω γίνεται τὸν κύβον, ἑδραιότατον καὶ σταδαῖον πάντη σῶμα, ἓξ μὲν πλευρὰς, ὀκτὼ δὲ γωνίας ἔχον. κατ' οὗτο δὲ βαρύτατόν τι καὶ δυσκίνατον ἁ γᾶ, ἀμετάβλητόν τι σῶμα εἰς ἄλλα, διὰ τὸ ἀκοινώνητον εἶμεν τῷ ἄλλῳ γένεος τῷ τριγώνῳ. μόνα γὰρ ἁ γᾶ, ἴδιον στοιχεῖον ἔχει τὸ ἁμιτετράγωνον, τοῦτο δὲ στοιχεῖον τῶν ἄλλων σωμάτων ἐστὶ πυρὸς, ἀέρος, ὕδατος. ἑξάκις γὰρ συντεθέντος τῶ ἁμιτριγώνω τρίγωνον ἐξ αὐτῶ ἰσόπλευρον γίνεται, ἐξ ὧ ἁ πυραμὶς, τέσσαρας βάσιας, καὶ τὰς ἴσας γωνίας ἔχουσα, συνίσταται εἶδος πυρὸς εὐκινατώτατον καὶ λεπτομερέστατον. μετὰ δὲ τοῦτο ὀκτάεδρον, ὀκτὼ μὲν βάσιας, ἓξ δὲ γωνίας ἔχον, ἀέρος στοιχεῖον. τρίτον δὲ τὸ εἰκοσάεδρον, βασίων μὲν εἴκοσι, γωνιῶν δὲ δώδεκα, ὕδατος στοιχεῖον πολυμερέστατον καὶ βαρύτατον. ταῦτα δ' ὦν ἀπὸ ταὐτῶ στοιχείω συγκείμενα εἰς ἄλληλα τρέπεται. τὸ δὲ δωδεκάεδρον, εἰκόνα τῶ παντὸς ἐστάσατο

ἔγγιστα σφαῖρα ἐόν. πῦρ μὲν ὦν διὰ τὰν λεπτομέρειαν, διὰ πάντων ἥκει, ἀὴρ τε διὰ τῶν ἄλλων ἔξω πυρός. ὕδωρ δὲ διὰ τᾶς γᾶς· ἅπαντα δ' ὦν πλήρη ἐντί, οὐδὲν κενεὸν ἀπολείποντα· συνάγεται δὲ τᾷ περιφορᾷ τῶ παντὸς, καὶ ἐρεισμένα θλίβεται μὲν ἀμοιβαδὸν, ἀδιάλειπτον δὲ ἀλλοίωσιν τᾶς γενεσίας καὶ φθορᾶς ἀποδίδωτι.

varia lectio.

Δύο δὲ τρίτον *in alio codice* τρίτων.

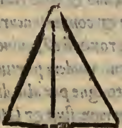
Διὰ τὸ ἀκοινώνευτον *alibi* ἀκοινώνητον.

Τοῦτο δὲ στοιχεῖον τῶν ἄλλων σωμάτων *gloſſa* τὸ ἄλλο γένος τοῦ τριγώνου δηλοῦντος σκαληνόν.

Ὕδατος στοιχεῖον πολυμερέστατον καὶ βαρύτατον *alibi* βαρύτερον.

Τρίγωνον, ἐξ αὐτοῦ ἰσόπλευρον γίνεται *lege* ἀνισόπλευρον.

Omne corpus ex planis conſtat. quod eſt ex triangulis eſſe concretum. Triangulorum alter rectos angulos & paria habet latera, qui ſane quadrati dimidia pars eſt, alter inaequalium eſt laterum, qui maius latus triplum minoris poteſtate continet. Cuius quidem minimus angulus recti tertia pars eſt, medius autem eiuſdem duplus. duorum.n. haec tertia pars eſt, maximus autem angulus medij ſeſqualter & triplus minimi eſſe, cenſetur. Quapropter hic dimidia pars eſt trianguli, qui paria habet latera, ac bifariam in partes aequales a uertice ad Baſim ad perpendiculum diuiſus eſt.

vtriq; igitur duo recti in ſunt anguli, ſed in eo quod duo ſunt latera, hæc ſola in recto æqualia ſunt. in quo uero omnes exiſtunt impares, hic nuncupatus ſit obliquus. Semiquadratus autem ille principium quidē eſt terram cōſtituens. ex hoc.n. quadratus qui ex quatuor conſtat ſemiquadratis: ex quadrato cubus oritur, firmiſſima quidem omni ex parte figura & ſtabiliſſima, quæ ſex latera & octo continet angulos, & propterea grauiſſima moles & immobiliſſima exiſtit terra, quæ in aliud corpus mutari nequeat, cum nihil habeat commertij cum illo alio trianguli genere. Sola.n. terra ſemiquadratum, perpetuum elementū continet, ille uero aliorum corporum ignis, aeris & aquæ elementum eſſe ſtatuitur. Nam ſemiquadratus ſi ſexties copuletur, triangulus oritur inæqualia habens latera, ex quo quidē ducitur pyramis, quæ ipſius ignis forma eſt tum mobiliſſima tum etiam ex minuiſſimis conſtans partibus. Hanc ſequitur octaedron aeris elementum octo baſes & ſenos continens angulos. Tertium eſt icoſaedron ex uiginti conſtans baſibus, & angulis duodecim ipſius aquæ elementum, quod plurimas habet partes & grauius eſt.

Hæc igitur cum ex uno & eodē elemento concreta ſint, uiciſsim mutantur & conuertuntur. Dodecaedron uero, quod ſphæræ proximū eſt, uniuerſitatis ſimulachrū conſtituit. Atq; ignis quidem partium tenuitate tranat omnia, aer excepto igne per alia diffunditur corpora. Aqua uero per terram fluit & labitur. Quapropter cōpleta ac conferta ſunt omnia, cū nihil inanitatis prorſus relinquant, ſed uniuerſi uolubilitate collecta & congregata mutuo ſeſe collidant & conterant, atq; ut ortus & interitus conſeruetur, continenter afficiantur, alterenturq;.

τούτοις δὲ ποτὶ χρεόμενος ὁ θεὸς, τόνδε τὸν κόσμον κατεσκεύαξεν, ἁπτὸν μὲν διὰ τὰν γᾶν, ὁρατὸν δὲ διὰ τὸ πῦρ, ἅπερ δύο ἄκρα· διὰ ἀέρος δὲ καὶ ὕδατος συνεδήσατο δεσμῷ κρατίστῳ ἀναλογίᾳ, ἃ καὶ αὐτὰν καὶ τὰ δι' αὐτᾶς κρατεόμενα συνέχειν δύναται. εἰ μὲν ὦν ἐπίπεδον εἴη τὸ συνδεόμενον, μία μεσότας ἱκανά ἐστιν· εἰ δὲ καὶ στερεὸν, δύο χρῄζει. δυσὶν ὦν μέσοις, δύο ἄκρα συναρμόξατο, ὅκως εἴη ὡς πῦρ ποτ' ἀέρα, ἀὴρ ποτὶ ὕδωρ ποτὶ γᾶν, καὶ κατεναλλαγὰν, ὡς πῦρ ποτὶ ὕδωρ ἀὴρ ποτὶ γᾶν καὶ ἀνάπαλιν ὡς τὰ ποτὶ ὕδωρ, ὕδωρ ποτ' ἀέρα καὶ ἀὴρ ποτὶ πῦρ. καὶ κατ' ἐναλλαγὰν, ὡς τὰ ποτ' ἀέρα, ὕδωρ ποτὶ πῦρ· καὶ ἐπεὶ δυνάμει ἴσα ἐντὶ πάντα, τοὶ λόγοι αὐτῶν ἐν ἰσονομίᾳ ἐντί. εἷς μὲν ὦν ὁ δὲ κόσμος δαιμονίῳ δεσμῷ τῷ ἀναλογόν ἐστιν. ἕκαστον δὲ τῶν τεττόρων σωμάτων πολλὰ εἴδεα ἔχει, πῦρ μὲν φλόγα καὶ φῶς καὶ αὐγὰν, διὰ τὰν ἀνισότητα τῶν ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν τριγώνων. κατ' αὐτά τε καὶ ἀὴρ τὸ μὲν καθαρὸν καὶ αὖον,

τὸ δὲ

τὸ δὲ νοτερὸν καὶ ὀμιχλῶδες. ὕδωρ τε τὸ μὲν ῥυτὸν, τὸ δὲ πακτὸν, ὁ κόσσον χιών τε καὶ πάχνα χάλαζά τε καὶ κρύσταλλος. ὑγρόν τε τὸ μὲν ῥυτὸν ὡς μέλι, ἔλαιον. τὸ δὲ πακτὸν ὡς πίσσα, κηρός: πακτῶ δὲ εἴδεα, τὸ μὲν χυτὸν χρυσὸς, ἄργυρος, χαλκὸς, κασσίτερος, μόλιβδος σταγών. τὸ δὲ θραυστὸν θεῖον, ἄσφαλτον, νίτρον, ἅλες, συμπνεῖα λίθοι τοὶ ὁμογενέες:

Varia lectio.

Κατ᾽ αὐτά τε καὶ ἀὴρ *in alio libro manuſcripto* καὶ τὰ ταῦτά τε.

Hæc quidem corpora cum adhibuiſſet Deus, hunc quem cernimus, mundum effecit, tractabilem quidem, quod terræ, aſpectabilem uero quod ignis particeps ſit. Quæ duo extrema aere & aqua firmiſſimi uinculi proportione colligauit, quæ & ipſum uinculum & quæ per ipſum deuincta ſunt, poſſit continere. Quare ſi quod ligatum eſt, id planum ſit, una ſatis eſt medietas: Sin uero ſolidum, requiruntur duæ. Duobus igitur medijs duo extrema ſic accõmodantur, ut quemadmodũ ignis aeri, ſic aer aquæ, & aqua terræ, & retrouiciſſim ut ignis aquæ, ita aer terræ proportione reſpondet, ac rurſum quod terra aquæ, id aqua aeri, & aer igni proportione reddit, & mutatis uicibus ut terra aeri, ita aqua igni proportione comparatur. Quæ quidem omnia cum uiribus paria ſint, eorum quoq; rationes in æquabilitate

conſiſtunt. Solus igitur atq; unigena hic eſt mundus diui ni uinculi proportione colligatus uerum unumquodque quatuor corporum plures habet formas. idq; ratione inæqualitatis triangulorum, qui in eis ſunt. Ignis.n. flã-mam, lumen & ſplendorem, aer ſimiliter puritatem & ſiccitatem, tum humorem & caliginem continet. Aqua deinde effuſionem habet & concretionem, ut cum niue pruinaq́; concreſcit, ac grandine chryſtalloq́; cõglatiat. Porrò res humidæ partim ſunt effuſæ ut mel & oleum, partim concretæ ut pix & cera. Concreti humoris duplex habetur genus, alterum fuſile, ut aurum, argẽtum, æs, ſtannum, plumbum & σταγὼν, alterum friabile, qualia ſunt ſulphur, bitumen, nitrum, ſal, calchites & lapides generis eiuſdem.

Scholia.

1 *Non deſunt, qui τὸ θεῖον gypſum transferant.*

Σταγὼν quid ſit hic a Timæo *inter metalla numeratus, doceri libenter uelim, tametſi σταγωνίαν non ignorem apud* Dioſcoridem *maſculi thuris eſſe genus. Sed ſi mihi liceat, σταγὼν ferrum conuerterem, (quanuis id ſit magis ductile q̃ fuſile) tum quod propoſito maxime congruat, tum fortaſſe q̄ (ut arbitror) qui σταγὼν primus impreſſerit, ex abbreuiatione quadam, qua σίδηρον continebatur deceptus ſit. at liberum ſit unicuiq́; iudicium.*

3 Μετὰ δὲ τὰν τῷ κόσμῳ σύστασιν, ζώων θνατῶν γένα-

σιν ἐμαχανεύσατο, ἵν' ᾖ τέλεος ποτὶ τὰν εἰκόνα παντελῶς ἀπειργασμένος. τὰν μὲν ὦν ἀνθρωπίναν ψυχὰν ἐκ τῶν αὐτῶν λόγων καὶ δυναμίων συγκερασμένος, καὶ μερίξας διένειμε τᾷ φύσει τᾷ ἀλλοιωτικᾷ παραδούς, διαδεξαμένα δὲ αὐτὸν ἐν τῷ ἀπεργάζεν θνατά τε καὶ ἐφαμέρια ζῶα, ὧν τὰς ψυχὰς ἐπιῤῥύτως ἐνάσαγε, τὰς μὲν ἀπὸ σελάνας, τὰς δ' ἀπ' ἁλίω, τὰς δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν πλαζομένων ἐν τᾷ τῶ ἑτέρω μοίρᾳ ἔξω μιᾶς τᾶς τῶ αὐτῶ δυνάμιος, ἂν ἐν τῷ λογικῷ μέρει ἔμιξεν εἰκόνα σοφίας τοῖς εὐμοιρατοῦσι. τᾶς μὲν γὰρ ἀνθρωπίνας ψυχᾶς τὸ μὲν λογικόν ἐστι καὶ νοερόν, τὸ δ' ἄλογον καὶ ἄφρον. τῶ δὲ λογικῶ τὸ μὲν κρέσσον ἐκ τᾶς ταυτῶ φύσιος, τὸ δὲ χέρειον ἐκ τᾶς τῶ ἑτέρω. ἑκάτερον δὲ περὶ τὴν κεφαλὴν ἵδρυται μόνον, ὥστε ἄλλα μέρεα τᾶς ψυχᾶς καὶ τῶ σώματος ὑπηρετεῖν τούτῳ καθάπερ ὑπὸ αὐτῷ τῷ σκάνεος ἅπαντος. τῶ δ' ἀλόγω μέρεος τὸ μὲν θυμοειδὲς περὶ τὴν καρδίαν, τὸ δ' ἐπιθυματικὸν περὶ τὸ ἧπαρ. τῶ δὲ σώματος ἀρχὰν μὲν καὶ ῥίζαν μυελῶ εἶμεν ἐγκέφαλον, ἐν ᾧ ἁ ἁγεμονία. ἀπὸ δὲ τούτω ἀπόχυμα ῥεῖ διὰ τῶν νωτίων σπονδύλων τὸ λοιπόν, ἐξ ὧ εἰς σπέρμα καὶ λόγον μερίξεσθαι, ὀστέα δὲ μυελῶν περιφράγματα, τουτέων δὲ σκέπαν μὲν τὰν σάρκα, καὶ περικάλυμμα. συνδέσμοις δὲ ποτὶ τὰν κίνησιν τοῖς νεύροις συνάψε τὰ ἄρθρα. τῶν δὲ ἐντοσθίων τὰ μὲν τροφᾶς χάριν, τὰ δὲ σωτηρίας.

Multiplex lectio.

Ἐπεῤῥύτως ἐνάσταγε *alibi* ἐνάγαγε.
Τῷ σκαιέος ἄπαντος, ἄπαντος ἢ ἄπαντα *debet legi.*
Ἀπὸ δὲ τούτω ἀπόχυμα, *alibi* δεῖ ἀπόχυμα.
Διὰ τῆς νοτίων *ſcribe* νωτίων.
Εἰς σπέρμα καὶ λόγον *legendum arbitror* γόνον.
Τῶν δ' ἐντοσθίων *alius codex habet* ἐντοσθιδίων.

Cum mundum conſtruxiſſet atq; ædificaſſet Deus, animalia quoq; mortalis conditionis procreauit, ut ipſe ad propoſitum exemplar factus omni ex parte perfectus eſſet & abſolutus. Atq; cum animam humanam ex iiſdem rationibus & uiribus temperaſſet, partitusq; eſſet, eam naturæ quæ uim habet alterandi, quæq; in efficiendis mortalibus & caducis animantibus eandem recipit, diſtribuit ac tradidit. Harum animas partim a Luna, partim a Sole partim ab aliis ſtellis, quæ in parte alterius naturæ uagantur, defluentes collegit, excepta una eiuſdem naturæ facultate, quam admiſcuit rationi, quæ quidem ſapientiæ ſimulachrum eſſet iis, qui bene ac beate uitam agunt. Siquidem humani animi uires duplices ſunt, quarum altera ratio dicitur & intelligētia, altera rationis uacuitas & inſipientia. verum ea rationis pars habetur præſtantior, quæ eiuſdem eſt naturæ, deterior, quæ alterius. vtraq; tamen in capite poſita eſt, ut illæ animi & corporis facultates rationi pareāt, & obtemperēnt, ueluti omnes ſub hac arce conſtitutæ.

partis autem illius quæ rationis eſt expers, ira in corde, cupiditas in Epate collocatæ ſunt. Quod uero ad corpus attinet, initium & radicem medullæ cerebrum eſſe aiunt, in quo principatus reſidet & uiget. Inde reliquum quaſi fluxio per dorſi ſpinas labitur, ex quo in ſemen & genituram fit diſtributio. Medullas oſſa circum ſepiũt, oſſa caro contegit, operitq́;. Artus etiã neruis, qui idonei ſunt nexus ad motionem, coniunguntur, copulanturq́;. Sed ex membris interioribus nonnulla cibi cauſa, aliqua ad ſalutem & conſeruationem data ſunt.

Κινασίων δὲ τῶν ἀπὸ τῶν ἐκτὸς τὰς μὲν ἀναδιδομένας εἰς τὸν φρονέοντα τόπον αἰσθασίας εἶμεν, τὰς δ' ὑπὸ ἀντίλαψιν μὴ πιπτοίσας ἀνεπαισθήτως, ἢ τῷ τὰ πάσχοντα σώματα γεωδέστερα εἶμεν, ἢ τῷ τὰς κινασίας ἀμενηνοτέρας γίγνεσθαι. ὁκόσαι μὲν ὦν ἐξίσαντι τὰν φύσιν, ἀλγειναὶ ἐντί, ὁκόσαι δὲ ἀρχὰν καθιστάντι εἰς αὐτάν, ἁδοναὶ ὀνυμαίνονται. τᾶν δ' αἰσθησίων τὰν μὲν ὄψιν ἄμμιν τὸν θεὸν ἀνάψαι εἰς θέαν τῶν ὠρανίων καὶ ἐπιστάμας ἀνάλαψιν. τὰν δὲ ἀκοὰν λόγων καὶ μελῶν ἀντιλαπτικὰν ἔφυσεν, ἃς στερισκόμενος ἐκ γενέσεως ὁ ἄνθρωπος, οὔτε λόγον ἔτι προέσθαι δυνάσεται· διὸ καὶ συγγενεστάταν τῷ λόγῳ ταύταν αἴσθασιν φαντὶ εἶμεν. ὁκόσα δὲ πάθεα τῶ σωμάτων ὀνυμαίνεται ποτὶ τὰν ἁφὰν κλίνεται, τὰ δὲ ῥοπᾷ ποτὶ τὰν χώραν. ἁ μὲν γὰρ ἁφὰ κρίνει τὰς ζωτικὰς δυνάμιας θερμότατα, ψυχρότατα, ξηρότατα, ὑγρότατα, λειότατα, τραχύτατα, εἴκοντα ἀντίτυπα, μαλακὰ σκληρά, βαρὺ δὲ καὶ κουφὸν ἁφὰ μὲν προκρίνει, λόγος

διορίζει τὰ εἰς τὸ μέσον καὶ ἀπὸ τῶ μέσω νεύσει, κάτω δὲ καὶ μέσον ταὐτὸ φαντί· τὸ γὰρ κέντρον τᾶς σφαίρας τουτέστι τὸ κάτω, τὸ δ' ὑπὲρ τοῦτο ἄχρι τᾶς περιφερείας ἄνω. τὸ μὲν ὦν θερμὸν λεπτομερὲς καὶ διαστατικὸν τῶν σωμάτων δοκεῖ εἶναι. τὸ δὲ ψυχρὸν παχυμερέστερον πόρων, καὶ συμπιλωτικόν ἐστι.

Τὰ δὲ περὶ τὰν γεῦσιν ἔοικε τὰ ἁφᾶ· συγκρίσει γὰρ καὶ διακρίσει, ἔτι δὲ τᾷ εἰς τὼς πόρως διαδύσει καὶ τοῖς σχημάτεσσιν ἢ στρυφνὰ ἢ λεῖα, ἀποτάκοντα ἢ καὶ ῥύπτοντα τὰν γλῶτταν πικρὰ φαίνεται, μετριάζοντα δὲ τὰ ῥύπτει ἁλμυρά, ἐκπυροῦντα δὲ καὶ διαιρέοντα τὰν σάρκα, δριμέα, τὰ δ' ἐναντία, λεῖά τε καὶ γλυκέα κεχύλωται. ὀσμᾶς δὲ εἴδεα μὲν οὐ κεχώρισται. διὰ γὰρ στενῶν πόρων διηθεῖσθαι στερεωτέρων ὄντων, ἢ ὡς συνάγεσθαι καὶ διίστασθαι σάψεσι καὶ πέψεσι γᾶς τε καὶ γεωειδέων εὐώδεά τε καὶ δυσώδεα εἶμεν.

Φωνὰ δ' ἐστὶν πλάξις ἐν ἀέρι διικνουμένα ποτὶ τὰν ψυχὰν δι' ὤτων, ὧν τοὶ πόροι διήκοντι ἄχρις ἥπατος χωρέοντες, ἐν τούτοις πνεῦμα, οὗ ἁ κίνασις ἀκοά ἐστι. φωνᾶς δὲ καὶ ἀκοᾶς, ἁ μὲν ταχεῖα ὀξεῖα, ἁ δὲ βραδεῖα, βαρεῖα, μέσα δὲ ἁ συμμετροτάτα, καὶ ἁ μὲν πολλὰ καὶ κεχυμένα, μεγάλα, ἁ δὲ ὀλίγα καὶ συναγμένα, μικρά, ἁ δὲ τεταγμένα ποτὶ λόγως μουσικῶς ἐμμελής. ἁ δὲ ἄτακτος καὶ ἄλογος, ἐκμελής τε καὶ ἀνάρμοστος. τέταρτον δὲ γένος αἰσθητῶν πολυειδέστατον καὶ ποικιλώτατον, ὁρατὸν δὲ λέγεται, ἐν ᾧ χρώματά τε παντοῖα καὶ κεχρωσμένα μύρια, πρᾶτα δὲ τέτορα

λευκὸν, μέλαν, λάμπρὸν φοινικοῦν. τἄλλα γὰρ ἐκ κιρναμένων τούτων γεννᾶται, τὸ μὲν ὦν λευκὸν διακρίνει τὴν ὄψιν. τὸ δὲ μέλαν συγκρίνει, ὅκωσπερ τὸ θερμὸν διαχεῖ τὰν ἁφὰν, τὸ δὲ ψυχρὸν συνάγειν δύναται. καὶ τὸ μὲν στρυφνὸν συνάγειν τὰν γεῦσιν, τὸ δὲ δριμὺ διαιρεῖν πέφυκε.

Varia lectio.

Καὶ στρυφνὰ φαίνεται legerem ego πικρά.

Καὶ γλυκέα κεχύλωται aliter κέκληται alibi καὶ χυλῶ.

Εἰ δὲ ἄτακτος καὶ ἄρρυθμος alibi legitur ἄλογος.

Κεχώρισται τᾶς ὀσμᾶς εἴδεα alibi διώρισται.

Motiones autem quæ a rebus externis aguntur, partim habentur ſenſus, qui illi ſede quæ ſapit, delegati ſunt, partim incomprehenſibiles exiſtunt, cum nec ſenſum moueant, ſiue quod illa quæ afficiuntur, corpora terreſtria magis ſunt: ſiue quod debiliores fiant motus. Quæ igitur a naturæ ſtatu dimouent, dolorem inferunt, quæ uero in illum reſtituunt, uoluptates nuncupantur. Verum ex ſenſibus aſpectum nobis tribuit Deus, tum ad contemplandas res cæleſtes, tum etiam ad acquirendam ſcientiam. Auditam mox inſeruit, qui orationes & cãtus reciperet. Hoc ſenſu ſiquis ab ortu naturæ priuatus ſit, orationẽ proferre nullo modo poteſt. Quapropter hũc ſenſum orationi cognatiſſimum eſſe tradunt. At quæ uocantur corporis affectiones tactu & momẽto, ad locum iudicantur. Tactus.n. animales facultates calorem, frigus, ſiccitatem, humorem lenitatem & aſperitatem, tum

quæ cedunt, & quæ reſiſtunt mollitudinem & duritiem dijudicat grauitatem uero & leuitatem prius quidem diſcernit tactus, ſed mox definit ratio, ut hæc a medio, illa ad medium uergat & inclinet. Porro locum infimum & medium eſſe eundem exiſtimant. Quod.n.in orbe pũcti i ſtat obtinet, quod centrum uocant, id eſt infimum, ſummum uero quod ſupra illud eſt ad ambitum cæli pertinens. Calor ſane tenuisſimus & maxime diuidens corpora uidetur eſſe. frigus autem crasſius & conſtipandi meatus & obturandi uim habens.

Verum guſtatus asſimilatur tactui, ſapores.n. qui congregant & diſgregãt, ac præterea meatus penetrãt, & figura aliqua figurantur, acerbi leneſq; ſunt. qui uero liquefaciunt & abſtergunt linguam, ſentiuntur amari. qui adurunt carnem & diſſecant, acres, qui contra, lenes & dulces eſſe iudicantur.

Odorum genera non diſtinguuntur, quod per anguſtos & ſolidiores introitus peruadant, an quod colligantur diſgregenturq; & cum terra & res terreſtres putreſcant & concoquantur, ſuaues & tetri odores ſentiantur.

Vox eſt aeris percusſio quæ ad animam per nares fertur: quarum meatus uſq; ad iecur pertinent. in his includitur ſpiritus, cuius quidem motio auditus eſt. Ergo uocis & auditus motio, quæ uelox eſt, acuta, quæ uero tarda, grauis, quæ media, admodum temperata, quæ multa & confuſa, magna, quæ pauca & conſtricta, parua,

quæ muſicis rationibus diſpoſita ordinataq́; eſt, conſona atq; concinna, quæ autem inordinata, & ratione uacãs, abſona ineptaq́; percipitur.

Quartum earum rerum quæ mouent ſenſum, reſtat genus apprime diuerſum & multiplex quod uocatur aſpectabile, ſub quo uarij continentur colores, & res infinitæ colore ſuffuſæ, principes genere ſunt quatuor candor, nigror, ſplendor, & color purpureus. Reliqui ex horum admiſtione gignuntur. Ac ſane candor aſpectum diſſipat & diſpergit. Nigror contra colligit & congregat. Quemadmodum uſu uenit ut tactum calor diffundat, frigus contrahat. Acerbus item ſapor ſua natura guſtatum colligat, acer uero diuidat.

Τρέφεσθαι δὲ τὸ σκᾶνος τῶν ἐναερίων ζώων καὶ συνέχεσθαι τὰς μὲν τροφὰς διαδιδομένας διὰ τᾶν φλεβῶν εἰς ὅλον τὸν ὄγκον κατ' ἐπίρρυσιν οἷον δι' ὀχετῶν ἀγομένας καὶ ἀρδομένας ὑπὸ τῶ πνεύματος, ὃ διαχεῖ αὐτὰν ὠθεῦν ποτὶ τὰ πέρατα φέρον. ἁ δ' ἀνάπνοια γίνεται μηδενὸς μὲν κενεῶ ἐν τᾷ φύσει ἐόντος, ἐπιρρέοντος δὲ καὶ ἑλκομένω τῶ ἀέρος ἀντὶ τῶ ἀπορρέοντος διὰ τᾶν ἀοράτων στομίων, δι' ὧν καὶ ἁ νοτὶς ἐπιφαίνεται, τινὸς δὲ καὶ ὑπὸ τᾶς φυσικᾶς θερμότατος ἀπαναλουμένω, ἀναγκαῖον ὦν ἀντικαταχθῆμεν τὸ ἴσον τῷ ἀναλωθέντι, εἰ δὲ μή, κενώσιας εἶμεν, ὅπερ ἀμάχανον, οὐδὲ γὰρ ἔτι εἴη καὶ σύρροον καὶ ἓν τὸ ζῷον, διαιρουμένω τῶ σκάνεος ὑπὸ τῶ κενεῶ. ἁ δὲ ὁμοία ὀργανοποιία γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων κατὰ τὰν τᾶς ἀναπνοᾶς ἀναλογίαν. ἁ γὰρ σικύα καὶ τὸ ἤλεκ

φοι εἰκόνες ἀναπνοᾶς ἐντί. ῥεῖ γὰρ διὰ τῶ σώματος ἔξω θύραζε τὰ πνεύματα ἀντιπεριάγεται δὲ διὰ τᾶς ἀναπνοᾶς τῶ τε σώματι καὶ τᾶς ῥισίν, εἶτα πάλιν ὅτι ἐνέοντα ἀντιπεριφέρεται εἰς τὸ σῶμα, τὸ δὲ ἀνατείνεται κατὰ τὰς ἐκροὰς ἀπειαλωθέντος ἀπὸ τῶ πυρὸς τῶ ἀέρος ἐφέλκεται τὸ ὑγρόν. τὸ δ᾽ ἤλεκτρον ἐκκενωθέντος τῶ πνεύματος ἀναλαμβάνει τὸ ὅμοιον σῶμα. τροφὰ δὲ πάσας ἀπὸ ῥίζας μὲν τὰς καρδίας, παγᾶς δὲ τὰς κοιλίας ἐπάγεται τῷ σώματι, ὃ καὶ εἴκα πλείω τᾶς ἀπορρεοίσας ἐπάρδοιτο, αὔξα λέγεται, εἴκα δὲ μείω, φθίσις, ἁ δὲ ἀκμὰ μεθόριον τουτέων ἐστὶ καὶ ἐν ἰσότατι ἀπορροᾶς καὶ ἐπιρροᾶς νοέεται.

Λυομένων δὲ τῶν ἁρμῶν τᾶς συστάσιος, αἴκα μηκέτι διόδος πνεύματι, ἢ τροφὰ διαδίδοται, θνάσκει τὸ ζῶον. πολλαὶ δὲ κᾶρες ζωᾶς καὶ θανάτου αἰτίαι, ἓν δὲ γένος νόσος ὀνυμαίνεται. νόσω δὲ ἀρχαὶ μὲν αἱ τῶν πρώτων δυναμίων ἀσυμμετρίαι, εἴκα πλεονάζοιεν ἢ ἐλλείποιεν ταὶ ἁπλαὶ δυνάμει, θερμότας ἢ ψυχρότας ἢ ὑγρότας ἢ ξηρότας. μετὰ δὲ ταῦτα αἱ τῶ αἵματος τροπαὶ καὶ ἀλλοιώσιες ἐκ διαφθορᾶς καὶ αἰτίας σαρκὸς τακομένας κακώσιες. αἴκα κατὰ τὰς μεταβολὰς ὧδε τὸ ὀξὺ ἢ ἁλμυρὸν ἢ δριμὺ τροπαὶ αἵματος ἢ σαρκὸς τακεδόνες γένοιντο. χολᾶς γὰρ αἱ γενέσιες καὶ φλέγματος, ἔνθεν δὲ χυμοὶ νοσώδεες καὶ ὑγρῶν σάψιες ἀμαυραὶ μὲν αἱ μὴ ἐν βάθει, χαλεπαὶ δὲ, ὧν ἀρχαὶ γίνωνται ἐξ ὀστέων, ἀνιαραὶ δὲ ἐκ μυελῶ ἐξαπτόμεναι. τελευταῖα δὲ νόσων ἐντὶ πνεύμα, χολά, φλέγμα αὐξανόμενα καὶ ῥέοντα εἰς χώρας,

ἀλλοφίας ἢ ὅπως ἐπικαιρίως. τηκόμενα γὰρ ἀντικαταλαμβάνοντα τὰν τῶν καῤῥόνων χώραν καὶ ἀπελάσαντα τὰ συγγενέα ἱδρύεται κακοῦντα τὰ σώματα καὶ ἐς αὐτὰ ταῦτα ἀναλύονται.

Varia lectio.

Καὶ ἀνοία ἐπιφαίνεται *aliter* καὶ ἀνοιὰ ἐπιφέρεται.

Α᾽ δὲ ἀκμά, *alibi* ἐκμά, *quod mendum eſt.*

Οὐδὲ γὰρ ἔτι εἴη κατεύρροον *alibi* ἢ τὰ εὔρροον καὶ εὔρροον.

Ἐπιῤῥόας νοέεται *alibi* νέεται.

Καὶ αὐτίκα σαρκὸς τακομένας κακόσιος *ego ſic emendaui nullo exemplari aſſentiente,* καὶ αὐτᾶς σαρκὸς τακομένας κακόσιος.

Ἢ ὅπως ἐπικαιρίως *alibi* ἐπικαίους.

Ἐκ μυελοῦ ἐξαπτόμεναι *in alio codice legitur* ἀρχόμεναι.

Τὰν τῶν καῤῥόνων χώραν *alibi* τὰς τῶν καῤῥόνων χώρας.

Verum ali & contineri animantium corpus quæ degunt in aere, ſatis conſtat, idq; fieri, cum cibus in molē uniuerſam per uenas confluit, ac diffunditur, qui ueluti per canales deducitur, & ui ſpiritus irrigat. Hic uero cibum in partes extremas diſpergit ac diſtribuit.

Reſpiratio autem agitur, eo quod nullum in natura inane ſit, atq; aer influat, trahaturq; loco eius qui ef-

ſluit, & reſpirando redditur per tonſillas, quæ minime cernuntur, per quas defertur humor, cuius quidem aeris pars quædam ui caloris naturalis abſumitur. Neceſſitas igitur cogit, ut tantum aeris excipiatur, quantum a pulmonibus redditum conſumptumq; eſt. Hoc autem niſi efficiatur, inanitates contingerent, quod ſanè per abſurdum eſſet. Non.n. adhuc eſſet quod conflueret, nec unum numero animal conſiſteret, ſi corpus eius ab inani diſſectum eſſet. Similis autem inſtrumentorum fabricatio, quæ reſpirationis proportione efficitur, in rebus inanimatis cernitur. Nam cucurbitula atq; electrum reſpirationis ſunt imagines. Siquidem ſpiritus per corpus effluunt extra, & uicisſim ore & naribus accipiuntur. Mox in Euripi modum in corpus redeunt, quod extenditur, dum illi effluunt. Cucurbitula quoq; cum aer ui ignis fuerit abſumptus, humorem trahit: Electrum uero ſimile corpus reſumit excreto ſpiritu.

Omnis autem cibus a cordis radice, & alui fonte in corpus deducitur, quod ſi plenius irrigetur, q̃ ſit ille cibus qui deſluit, accretio eſſe cenſetur, ſin minus, decretio, inter has media conſtans eſt ætas, quæ quidem cibo pariter effluente & influente intelligi debet. Verum cum diſſoluuntur corporis compages, ſi non amplius ducitur ſpiritus aut cibus diſtribuitur, moriatur animal neceſſe eſt. quanuis multæ uitæ peſtes ac pernicies, & mortis exiſtant cauſæ, quarum genus unum morbi uocabulo nuncupatur. Morborum initia primarum facul

tatum intemperies ſunt. Hæ autem ſolent accidere, cum calor, aut frigus, humor aut ſiccitas, quæ ſimplices ſunt poteſtates, redundant uel deficiunt. Has intemperantias ſequuntur corrupti ſanguinis mutationes, alterationesq́;, necnon & ea uitia quæ carne ipſa uel corrupta oriri ſolēt: præſertim ſi mutetur ſanguis, acutumq́; aut ſalſum aut acerem ſaporem cōtrahat, uel caro tabeſcat. Hinc bilis, hinc pituita, hinc morboſi oriuntur ſucci, & humores putreſcunt. quod humorum uitium obſcurum eſt, quanuis in profundo non lateat, difficile quidem cum initium ducit ex oſſibus, ſed moleſtum cum e medulla excitatur. Verum extremæ malitiæ tunc naſcūtur morbi, quum augeſcunt, flatus et bilis & pituita, atq; in alienas ſedes & letalia loca labuntur & confluunt. Nam tunc partium quæ principes ſunt, ſedem occupant, & quæ illis membris affinia cognataq́; ſunt, excludunt & abigunt confirmantq́; ac ſtabiliunt contraria quibus affliguntur corpora, atq; in ea ipſa diſſoluuntur.

Καὶ σώματος μὲν πάθεα τάδε, καὶ ἐκ τῶνδε ψυχᾶς νόσοι ἐντὶ πολλαὶ ἄλλαι δι᾽ ἄλλων δυνάμιων ἐντί, αἰσθητικᾶς μὲν δυσαισθησία, μναμονικᾶς δὲ λάθα, ὁρμητικᾶς δὲ ἀνορεξία καὶ ἀπεέπεια, παθητικᾶς δὲ ἄγρια πάθεά τε καὶ λύσσαι οἰστρώδεις, λογικᾶς δὲ ἀμαθία καὶ ἀφροσύνη· ἀρχαὶ δὲ κακίας ἁδοναὶ καὶ λῦπαι ἐπιθυμίαι τε καὶ φόβοι ἐξαμμέναι μὲν ἐκ σώματος, ἀνακεκραμμέναι δὲ τᾷ ψυχᾷ καὶ ἐξαγγελλόμεναι ὀνόμασι ποικίλοις. ἔρωτες γὰρ καὶ πόθοι ἵμεροί τε ἔκλυτοι, ὀργαί τε σύν=

ζονοι, καὶ θυμοὶ βαρεῖς ἀθυμίαι τε ποικίλαι καὶ ἁδοναὶ ἄμετροι ἐντί.

Ἁπλῶς δὲ αὐτὼς ἔχειν ποτὶ τὰ πάθεα, καὶ ἄρχεσθαι πέρας ἀρετᾶς καὶ κακίας ἐστί· τὸ γὰρ πλεονάζειν ἐν τούτοις ἢ κάρρον αὐτῶν εἶμεν εὖ ἢ κακῶς ἄμμε διατίθητι. ποτὶ δὲ ταύτας τὰς ὁρμὰς μεγάλα μὲν συνεργεῖν δύνανται αἱ τῶν σωμάτων κράσιες ὀξεῖαι ἢ θερμαὶ ἢ ἄλλοτε ἀλλοῖαι γινόμεναι ἐς μελαγχολίας καὶ λαγνείας χαλεποτέρας ἄγοισαι ἄμμε, καὶ ῥευματιζόμενα μέρεα δαξασμῶς ποιεῦντι καὶ μορφὰς φλεγμαινόντων σωμάτων μᾶλλον ἢ ὑγιαινόντων, δι' ὧν δυσθυμίαι καὶ λῆθαι παραφροσύναι τε καὶ πτοῖαι ἀπεργάζονται. ἱκανὰ δὲ τὰ ἔθεα ἐν οἷς ἂν ἐντραφῶσι κατὰ τὴν πόλιν ἢ οἶκον καὶ ἁ καθ' ἁμέραν δίαιτα θρύπτουσα τὰν ψυχὰν ἢ ῥωννῦσα ποτ' ἀλκάν. ταὶ γὰρ θυραυλίαι, καὶ ἁπλαῖ τροφαί, καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τὰ ἤθεα τῶν συνόντων τὰ μέγιστα δύνανται ποτὶ ἀρετάν, καὶ ποτὶ κακίαν, καὶ ταῦτα μὲν αἴτια ἐκ τῶν γενετόρων, καὶ στοιχείων ἐπάγεται μᾶλλον ἢ ἐξ ἁμέων. ὅτι μὴ ἀργία ἐστὶν ἀφιστάμενον ἁμῶν τῶν ποθακόντων ἔργων. ποτὶ δὲ τὸ εὖ ἔχειν τὸ ζῶον, δεῖ τὸ σῶμα ἔχειν τὰς ὑπ' αὐτῷ ἀρετάς, ὑγίειαν τε καὶ εὐαισθησίαν ἰσχύν τε καὶ κάλλος, ἀρχὰ δὲ κάλλεος συμμετρία, ποτὶ δ' αὐτὰ τὰ μέρεα, καὶ ποτὶ τὰν ψυχάν. ἁ γὰρ φύσις οἷ' ὄργανον ἁρμόξατο τὸ σκᾶνος ὑπακοῦον τε εἶμεν καὶ ἐναρμόνιον ταῖς τῶν βίων ὑποθέσεσι. δεῖ δὲ καὶ τὰν ψυχὰν ῥυθμίζεσθαι ποτὶ τὰς ἀναλόγως ἀρετάς, ποτὶ

μὲν σωφροσύναν ὅτι περὶ ὑγείαν τὸ σῶμα, περὶ δὲ φρόνασιν ὅτι περὶ εὐαισθησίαν, περὶ δ' ἀνδρότητα ὅτι περὶ ῥώμαν καὶ ἰσχὺν, περὶ δὲ δικαιοσύναν ὅτι περὶ κάλλος τὸ σῶμα. τουτέων δὲ ἀρχαὶ μὲν ἐκ φύσιος, μέσα δὲ καὶ πέρατα ἐξ ἐπιμελείας σώματος τε διὰ γυμναστικᾶς καὶ ἰατρικᾶς, ψυχᾶς δὲ διὰ παιδείας καὶ φιλοσοφίας. αὗται γὰρ ταὶ δυνάμιες τρέφοισαι καὶ τονοῦσαι καὶ σώματα καὶ ψυχὰς διὰ πόνων καὶ γυμνασίων καὶ διαίτας καθαρότατος, ταὶ μὲν διὰ φαρμακείαν, ταὶ δὲ παιδεύοισαι τὰν ψυχὰν διὰ κολασίων καὶ ἐπιπλαξίων. ῥώννυντι γὰρ διὰ προτροπᾶν ἐγείροισαι τὰν ὁρμὰν καὶ ἐκκελευόμεναι τὰ ποτίφορα περὶ ἔργα.

Ἀλειπτικὰ μὲν ὦν καὶ ἁ ταύτᾳ συγγενεστάτα ἰατρικὰ σώματα ταχθεῖσα θεραπεύεν ἐς τὰν κρατίσταν ἁρμονίαν ἄγοισα τὰς δυνάμιας, τό τε αἷμα καθαρὸν καὶ τὸ πνεῦμα σύρροον ἀποργάζεται, ἵνα εἰ καί τι νοσῶδες ὑπογένοιτο, κράτος αὐτῶ ἔχοιεν ἐρρωμέναι ταὶ δυνάμιες αἵματος καὶ πνεύματος.

Varia lectio.

Ὁρμητικῶς δὲ ἀνορεξία καὶ ἀπρέπεια *alibi* ἀπόπεια *ego legendum arbitror* ἀπεψία.

Καὶ ῥευματιζόμενα μέρεα δαξασμὼς ποιεῦντι *alibi* ῥευματιζόμενα τινὰ μορεὰ ὀδαξασμὼς ποιεῦντι. ὀδαξασμὸς *dentium prurigo interpretatur.*

Ὅτι μὴ ἀργία ἐστὶν ἀφιστάμενον *alibi* οὐκ ἀφιστάμενον.

Δεῖ δὲ καὶ τὰν ψυχὰν εὐθηγέεσθαι *alibi* ῥυθμίζεσθαι.

Atq; hæ quidem ſunt corporis affectiones ex quibus plures animi naſcuntur ægritudines, quamuis aliarum aliæ facultatum ſint. Quandoquidem ſenſus, difficultate ſentiendi, memoria obliuione, cupiditas cibi faſtidio & cruditate, uis patibilis agreſti affectu, & rabie æſtro concitata, ratio imperitia & inſipientia tentari ſolent. Vitioſitatis autem principia quatuor genere ſunt, uoluptas, dolor, cupiditas, & timor, quæ quidem perturbationes etiam ſi excitantur è corpore, animo certe admiſtæ ſunt, & uarijs explicantur nominibus. Siquidem amores effrenatáq; deſideria, iracundiæ uehementes, iræ graues, cupiditates uariæ, atq; immenſæ uoluptates exiſtunt; quibus affectionibus qui commouetur nimium eisq́; ſuccumbit, is omnino uirtutis & uitij excedit fines. Nam cum in his redundat aut deficit, bene aut male affici cenſendus eſt. Verum temperationes corporum acutæ aut calidæ, aut quæ alio modo uariæ effectæ ſunt, tum ad has perturbationes animi poſſunt impellere, tum ad atras biles & uehementes libidines incitare: Nonnullæ etiam partes a quibus deſtillationes fluunt, mordaces inducunt affectus, efficiuntq́; ut corpora magis inflammata q̃ ſana eſſe uideantur quorum ui mœrores animi, obliuiones, de-

liria

liria & metus proueniunt. quamuis ad hoc magnum ſatis habeat momentum ciuitatis, & familiarum conſuetudo, in quibus nos alti educatiq; ſumus, ac quotidiana uiuendi ratio, quæ uel molliunt animos atque effœminant, uel ad fortiter agendum eos corroborant. Nam uita domeſtica & ſimplex uictus, necnon exercitationes & mores eorum, quibus cum uerſamur, ad uirtutem & uitium plurimum ualent. Atq; hæ ſane ſunt cauſæ, quas ex parentibus potius & elementis, q̃ ex nobis afferri decet, modo non adſit ſegnities, quæ a decoris actionibus nos amoueat & abſtrahat. Verum ſi animal probe affectum & bene conſtitutum eſſe debeat, ut corpus eius ſuas habeat uirtutes, ualetudinem, ſenſus integritatem, robur, pulchritudinem neceſſe eſt. Pulchritudinis initium temperatio eſt, quæ tam ad ipſas corporis partes, q̃ ad animam pertinet. Natura enim corpus ueluti inſtrumentum coaptauit, quod uitæ neceſſitatibus pareret, & conſonans eſſet. Anima quoque ſuis uirtutibus, quæ corporis facultatibus proportione reſpondent, accommodanda eſt. Nam ipſa temperantiæ non aliter q̃ corpus ſanitati confertur, prudentiæ ut ſenſuum integritati, fortitudini ut robori & uiribus, eadem quoque iuſtitiæ, ut pulchritudini corpus comparatur. Harum ex natura proficiſcuntur initia, media atque extrema cura ac diligentia, exercitatione corporis & medicina conquiruntur, animæ uero uirtutes diſciplinæ & philo-

ſophiæ ſtudio comparantur. Siquidem facultates ipſæ quæ corpus & animam laboribus exercitationibus, ac puriſſima uiuendi ratione alunt & firmant, partim potiones præbendo, partim animas inſtituendo ſupplicijs & iurgijs caſtigant & corrigunt. Nam dum appetionem excitant, & iubent, ut commoda & utilia perſequantur, ſtabiliunt & corroborant. At ipſa quidem ars unctoria & medendi peritia, quæ illi cognatiſſima eſt, ad curanda tuendaq; corpora ſunt ordinatæ, in præſtantiſſimum concentum facultates perducunt, ac ſanguinem ſyncerum & purum, & ſpiritum confluentem reddere ſolent, ut ſi quid ſuboriatur morboſum, eius robur a uiribus ſanguinis & ſpiritus ſuperari omnino poſſit.

Μώσικα δὲ καὶ ἁ ταύτας ἁγεμὼν φιλοσοφία ἐπὶ τὰ τᾶς ψυχᾶς ἐπανορθώσει ταχθεῖσαι ὑπὸ θεῶν καὶ νόμων ἐθίζοντι, καὶ πείθοντι, τὰ δὲ καὶ ποταναγκάζοντι τὸ μὲν ἄλογον τῷ λογικῷ πείθεσθαι. τῷ δὲ ἀλόγῳ θυμὸν μὲν πρᾶον εἶμεν, ἐπιθυμίαν δὲ ἐν ἀρεμήσει, ὡς μὴ δίχα λόγου κινέεσθαι, μηδὲ μὰν ἀτρεμίζειν τῷ νῷ ἐκκαλεομένῳ, ἢ ποτὶ ἔργα, ἢ ποτὶ ἀπολαυσίας. οὗτος γὰρ ἐστὶν ὅρος σωφροσύνης, εὐπείθεια δὲ καὶ καρτερία καὶ σύνεσις καὶ ἁ πρεσβίστα φιλοσοφία ἀποκαθαραμέναι ψευδέα ἐνέθηκαν τὰν ἐπιστήμαν ἀνακαλεσάμεναι τὸν νόον, ἐκ μεγάλας τᾶς ἀγνοίας καὶ χαλάσασαι ἐς ὄψιν τῶν θείων, τοῖς ἐν διαφέρεν σὺν αὐταρκίᾳ τά ποτ' ἀνθρώπεια, καὶ συνωρία ἐπὶ τὸν σύμμετρον βίω χρόνο,

εὐδαιμόν ἐστιν, ὅτῳ μὲν δὴ ὁ δαίμων μοίρας τᾶς δ' ἔλαχε
δι' ἀλαθὲς ἄταν δόξαν ἄγεται ἐπὶ τὸν εὐδαιμονέστατον
βίον. εἰ δέ κα τις σκλαρὸς καὶ ἀπειθὴς, τούτῳ δ' ἑπέ-
σθω κόλασις ἅ τε ἐκ τῶν νόμων καὶ ἁ ἐκ τῶν λόγων συν-
τόνως ἐπάγοισα δείματά τε ἐπουράνια καὶ τὰ καθ' ἅδω,
ὅτι κολάσιες ἀπαραίτητοι ἀπόκεινται δυσδαίμοσι
νερτέροις καὶ τ' ἄλλα ὅσα ἐπαινέω τὸν ἰωνικὸν ποιητὴν
ἐκ παλαιᾶς ποιεῦντα τὼς ἐναγέως. ὡς γὰρ τὰ σώματα
νοσώδεσι ποκα ὑγιάζομεν, εἴκα μὴ εἴκῃ τοῖς ὑγιεινοτά-
τοις, οὕτω τὰς ψυχὰς ἀπείργομεν ψευδέσι λόγοις,
εἴκα μὴ ἄγηται ἀληθέσι. λέγοιντο δ' ἀναγκαίως καὶ
τιμωρίαι ξέναι, ὡς μετενδυομένων τᾶν ψυχᾶν τῶν μὲν
δειλῶν εἰς γυναικεῖα σκάνεα ποθ' ὕβριν ἐκδιδόμενα.
τῶν δὲ μιαιφόνων εἰς θηρίων σώματα ποτὶ κόλασιν· λάγ-
νων δὲ εἰς συῶν ἢ κάπρων μορφάς· κούφων δὲ καὶ με-
τεώρων εἰς πτηνῶν ἀεροπόρων· ἀργῶν δὲ καὶ ἀπράκτων
ἀμαθῶν τε καὶ ἀνοήτων εἰς τὰν τῶν ἐνύδρων ἰδέαν. ἅ-
παντα δὲ ταῦτα ἐν δευτέρᾳ περιόδῳ ἁ νέμεσις συν-
διέκρινε σὺν δαίμοσι παλαμναίοις χθονίοις τε τοῖς ἐ-
πόπταις τῶν ἀνθρωπίνων, οἷς ὁ πάντων ἀγεμὼν θεὸς
ἐπέτρεψε διοίκησιν κόσμω συμπεπληρωμένω ἐκ θεῶν
τε καὶ ἀνθρώπων τῶν τε ἄλλων ζώων, ὅσα δεδαμιούργη-
ται ποτ' εἰκόνα τὰν ἀρίσταν εἴδεος ἀγενάτω καὶ
αἰωνίω.

Varia lectio.

Ὑπὸ θεῶν τε καὶ νόμων ἐθίξοντι alibi legitur ἐείξοντι.

Τὸ μὲν ἄλογον τῷ λογικῷ aliter λογισμῷ.

Καὶ ἁ πρέσβυστα φιλοσοφία alibi πρεσβύτα.

ψεύδεα ἐνέθηκαν alibi ψεύδεας δόξας ἀνέθηκαν.

Χαλάσασαι ἐς ὄψιν τῶν θείων alio in codice χαλάσαισαι.

Τὼς ἐνεγέως alibi τὰς ἐναγέως.

ψεύδεσι λόγοις, ψευδολογίαις.

Ἀγενάτω καὶ αἰωνίω addita alia particula alibi ita legitur ἀγενάτω, καὶ αἰωνίω καὶ νοατῷ.

Verum Muſica & Muſicæ. Dux philoſophia cum ad corrigendos animos a Dijs & legibus ſint conſtitutæ, excitant ambæ & ſuadent, immo uero etiam cogunt, ut pars illa animæ fera & agreſtis rationi pareat & obſequatur, atq; ut ira & cupiditas quæ ſunt rationis expertes, illa mitis manſuetaq; ſit, hæc uero adeo quieta & remiſſa, ut ſine ratione non moueatur, ſed rationi, quæ modo ad aliquid agendum, modo ad uitam otioſam nos auocat, immobiliter adhereſcat. Hic enim continentiæ terminus eſt, ſed obedientia & fortitudo atque prudentia, necnon & antiquisſima philoſophia expurgatis atque euulſis falſis opinionibus ſcientiam nobis infundunt, magna rerum ignoratione

mentem noſtram liberant, atq; eandem ad diuinarum rerum contemplationem perducunt. In quibus perſpiciendis qui uerſantur, ij rebus humanis earumq; ope contenti hoc breui uitæ curriculo beati ac felices euadunt. Cuius enim genius hoc fatum ſortitus eſt, is uerisſimam ſecutus opinionem ad felicisſimum uitæ ſtatum euehitur. Quod ſi quis durus & pertinax ſit, Hunc illa ſequatur pœna quæ legibus & rationibus conſtituta eſt, mirificos eoſdemq; cœleſtes & plutonios incutiens terrores. Nam illis miſeris qui ſunt apud inferos, inexorabiles impendent cruciatus, & reliqua tormenta, quibus impios affligi Poetam Ionium multo iam tempore fingentem laudo & probo. Nam ut quandoq; rebus peſtiferis noſtra ſanantur corpora, ſi a ſalutaribus refugiamus, ſic animas falſis ſermonibus auertimus, ſi ueris non pareant. Sed noua & inaudita (cum cogat neceſsitas) narrentur ſupplicia, ut timidorum animæ muliebribus induantur corporibus, quæ contumelijs expoſita ſint, ut homicidarum animæ in figuras ferarum transferantur pœnas daturæ. libidinoſorum item & mollium in ſuum, & caprorum corpora. Leuium atq; eorum qui elato ſunt animo, in uolatilium formas, ut pigrorum atq; otioſorum ſtulti dium & imperitorum in ſpecies aquatilium conuertantur.

Hæc omnia in ſecundo ambitu diſtinxit ac diſpoſuit Nemeſis una cum nefarijs terreſtribusq; dæmonibus,

qui res humanas uident; ijs enim qui principatum omnium tenet, Deus commiſit ac mandauit, ut Mundum Dijs hominibus, cæteriſq; animantibus, quæ ad optimum ingenitæ, ſempiternæ, & ratione comprehenſibilis ſpeciei exemplar effectæ ſunt, completum atque confertum regerent & gubernarent.

LAVS DEO.

EIVSDEM NOGAROLAE IN TIMAEVM LOCRVM SEQVENTVR COMMENTARIA.

VENETIIS APVD HIERONYMVM SCOTVM. M. D. LV.